

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

**Využití operativně pátracích prostředků při prověřování a vyšetřování
vybraných hospodářských trestných činů**

Diplomová práce

The use of operational search means in the examination and investigation of
selected economic crimes

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Ing. Vratislav Dvořák, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Lukáš Pejskar

KLADNO

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně a s použitím příslušné literatury a pramenů, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury a právních předpisů.

V Kladně dne 8. března 2022

.....

Bc. Lukáš Pejskar

Poděkování

Touto cestou bych chtěl poděkovat Ing. Vratislavu Dvořákovi, Ph. D. za to, že se stal vedoucím této práce, za jeho vedení při jejím zpracování a jeho velkou trpělivost.

Anotace

Cílem této diplomové práce je rozbor hospodářské kriminality a s tím spojených vybraných hospodářských trestných činů. Práce je dále zaměřena na operativně pátrací prostředky a opatření a podpůrné operativně pátrací prostředky, včetně jejich stanovení a vymezení. Diplomová práce je strukturovaná do celkem 4 kapitol, se zaměřením na hospodářskou kriminalitu, operativně pátrací činnost a prostředky, jejich využití při prověřování a vyšetřování a finanční šetření. Součástí práce jsou také praktické případy prověřované na oddělení hospodářské kriminality, při kterých byly použity operativně pátrací prostředky a opatření. V závěru diplomové práce jsou vymezeny základní problémy na oddělení hospodářské kriminality a to z hlediska personálního stavu, které výrazně ovlivňuje samotné prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality.

Klíčová slova

hospodářská kriminalita * vybrané hospodářské trestné činy * vývoj hospodářské kriminality * operativně pátrací činnost * operativně pátrací prostředky a opatření * finanční šetření

Annotation

The aim of this thesis is to analyze economic crime and related selected economic crimes. The thesis is also focused on operational search means and measures and supporting operational search means, including their determination and definition. The Master thesis is structured into a total of 4 chapters, focusing on economic crime, operational search activities and means, their use in examination and investigation and financial investigation. The thesis also includes practical cases examined at the Economic Crime Department, in which operative search means and measures were used. At the end of the Master thesis the basic problems at the Economic Crime Department are defined in terms of personnel status, which significantly affects the actual examination and investigation of economic crime.

Keywords

economic crime * selected economic crimes * development of economic crime *
operational search activities * operational search means and measures *
financial investigation

Obsah:

Úvod	8
1. Hospodářská kriminalita	10
1.1. Vymezení hospodářské kriminality	10
1.2. Ekonomika černá	11
1.3. Ekonomická a finanční kriminalita	13
1.3.1. Ekonomická kriminalita	14
1.3.2. Finanční kriminalita	16
1.4. Hospodářské trestné činy	18
1.5. Vybrané hospodářské trestné činy	21
1.5.1. Zpronevěra	22
1.5.2. Podvod	24
1.5.3. Úvěrový podvod	25
1.5.4. Legalizace výnosů z trestné činnosti	26
1.5.5. Porušení povinnosti při správě cizího majetku	28
1.5.6. Poškození věřitele	29
1.5.7. Neoprávněné podnikání	31
1.6. Vývoj hospodářské kriminality 2015 - 2020	32
1.6.1. Vývoj vybraných hospodářských trestných činů	34
1.7. IT kriminalita	35
1.7.1. Formy internetových podvodů	36
1.7.2. Případy internetových podvodů	37
1.8. Indikátory hospodářské kriminality	38
1.9. Dílčí závěr	42
2. Operativně pátrací činnost a prostředky	42
2.1. Operativně pátrací činnost	43
2.1.1. Formy operativně pátrací činnosti	44

2.1.2. Postupy operativně pátrací činnosti	45
2.1.3. Opatření k zabezpečení ochrany operativně pátrací činnosti ...	49
2.2. Operativně pátrací prostředky	50
2.2.1. Předstíraný převod	52
2.2.2. Sledování osob a věcí	53
2.2.3. Použití agenta.....	55
2.3. Operativně pátrací opatření	57
2.3.1. Zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování.....	57
2.3.2. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	60
2.4. Podpůrné operativně pátrací prostředky	63
2.4.1. Informátor	63
2.4.2. Krycí prostředky.....	64
2.4.3. Zabezpečovací technika	66
2.4.4. Zvláštní finanční prostředky.....	66
2.5. Dílčí závěr	67
3. Případy použití operativně pátracích prostředků	67
3.1. Případy použití operativně pátracích opatření.....	70
3.2. Dílčí závěr	74
4. Finanční šetření	74
4.1. Etapy finančního šetření	76
4.2. Metody finančního šetření.....	77
4.3. Vyhledávání majetku.....	78
4.3.1. Před domovní prohlídkou.....	79
4.3.2. Při domovní prohlídce a po realizaci.....	82
4.4. Dílčí závěr	83
Závěr	84
Seznam použité literatury	86
Právní předpisy a Internetové zdroje	88

Úvod

Pro diplomovou práci jsem zvolil téma „**Využití operativně pátracích prostředků při prověřování a vyšetřování vybraných hospodářských trestných činů**“. Jedná se o téma, které úzce souvisí s mým služebním zařazením na Oddělení hospodářské kriminality SKPV Územní odbor Kladno, kde již šestým rokem působím na pozici vyšetřovatele.

V rámci služebního zařazení se zabývám prověřováním a vyšetřováním vybraných hospodářských trestných činů, které jsou uvedeny ve zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“). Zejména se jedná o trestné činy: **Zpronevěra** podle § 206 trestního zákoníku, **Podvod** podle § 209 trestního zákoníku, **Úvěrový podvod** podle § 211 trestního zákoníku, **Legalizace výnosů z trestné činnosti** podle § 216 trestního zákoníku, **Porušení povinnosti při správě cizího majetku** podle § 220 trestního zákoníku, **Poškození věřitele** podle § 222 trestního zákoníku a **Neoprávněné podnikání** podle § 251 trestního zákoníku.

Hospodářská kriminalita je v současné době rychle se vyvíjející trestnou činností, která zasahuje nejen do ekonomických, ale i do občanskoprávních a trestněprávních oblastí, přičemž její řešení vyžaduje speciální znalost a odbornost. V České republice se od devadesátých let jedná o stále běžnější jev, který více a více využívá počítačovou kriminalitu.

První část diplomové práce je zaměřena na pojmové vymezení **hospodářské kriminality**, respektive **hospodářské trestné činnosti**, jelikož se jedná o základní pojmové termíny, které je nutné rozlišit a vymezit a to za účelem získání základního povědomí o hospodářské problematice.

S hospodářskou kriminalitou dále úzce souvisejí i další dva pojmové termíny a to **ekonomická a finanční kriminalita**.

Hospodářská kriminalita, hospodářská trestná činnost, ekonomická a finanční kriminalita jsou pojmy, které se objevují v odborných literaturách a to s různými definicemi, což může vést k jistému zahlcení, případně i zmatení. Je tedy důležité tyto termíny pojmově vymezit a získat tak o nich alespoň základní povědomí.

První část diplomové práce je dále zaměřena na trestné činy spadající do oblasti hospodářské kriminality, včetně teoretického vymezení a rozpracování problematiky předmětné oblasti vybraných hospodářských trestných činů a to z hlediska vymezení jednotlivých trestných činů.

Druhá část diplomové práce je zaměřena na vymezení pojmu **operativně pátrací činnost**, včetně jejích forem, postupů a opatření, a pojmu **operativně pátrací prostředky**, včetně vymezení **podpůrných operativně pátracích prostředků**. Jedná se o pojmy, jejichž obsah úzce souvisí s hospodářskou kriminalitou. Je tedy důležité tyto pojmy znát a umět s nimi dále pracovat.

Třetí část je pak zaměřena na samotné využití operativně pátracích prostředků a operativně pátracích opatření a to v rámci praktické oblasti, se zaměřením na konkrétní zpracovávané případy na oddělení hospodářské kriminality.

Ve čtvrté části je práce zaměřena na finanční šetření, jeho etapy a metody, které jsou důležité při vyhledávání a zajišťování majetku u zájmových osob, které jsou prověřovány, případně vyšetřovány v rámci hospodářské kriminality.

Závěr diplomové práce je pak zaměřen na vymezení základních problémů na oddělení hospodářské kriminality a to z hlediska personálního stavu a manažerského řízení, které výrazně ovlivňuje prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality.

1. Hospodářská kriminalita

Pojem **hospodářská kriminalita** nebo také **hospodářská trestná činnost**, jsou pojmy používané jak laickou, tak i odbornou veřejností. Ačkoliv se může zdát, že se jedná o dva naprosto totožné pojmy, není tomu úplně tak. Hospodářskou kriminalitu chápeme spíše jako obecnější, případně širší pojem než hospodářskou trestnou činnost, kterou naopak můžeme chápat jako vyšší formu protiprávního jednání, vycházející ze vztahu kriminalistiky a trestného činu. Hospodářská trestná činnost je tedy pojem užší než hospodářská kriminalita.¹

V dalším textu diplomové práce je nadále používán pojem hospodářská kriminalita, jelikož se dle mého názoru jedná o komplexnější pojem, který zahrnuje celou hospodářskou problematiku, včetně hospodářské trestné činnosti a dalších souvisejících termínů.

1.1. Vymezení hospodářské kriminality

Jednoznačně vymezit nebo případně stanovit definici hospodářské kriminality není jednoduché a to z hlediska její obsahové náročnosti. Vymezení hospodářské kriminality můžeme rozdělit do tří základních rovin:²

1. Trestně právní pojetí.
2. **Kriminalistické**³ pojetí.
3. **Kriminologické**⁴ pojetí.

Z celé škály **trestněprávních definic** hospodářské kriminality uvádím například: „**Kriminalita zaměřená proti hospodářskému řádu a jeho fungování, při které dochází i ke zneužívání hospodářských nástrojů (např.**

¹ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5. str. 8

² CHMELÍK, Jan, HÁJEK, Pavel, NEČAS, Stanislav. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-13-X. str. 10

³ **Kriminalistika** – samostatný vědní obor, který objasňuje zákonitosti vzniku, shromažďování a využívání různých stop a důkazů a vypracovává metody, postupy a prostředky k úspěšnému odhalování a objasňování trestné činnosti

⁴ **Kriminologie** – multidisciplinární (víceoborová) nauka, která se zabývá kriminalitou (souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období), předmětem jejího zkoumání je kriminalita, pachatel, oběť a kontrola kriminality

směnek a šeků)“. Případně také jako „veškerou kriminalitu pachatelů činných v hospodářském životě společnosti“.

Uvedené příklady trestněprávních definic jsou však velmi široké a obecné a přesně nevystihují podstatu hospodářské kriminality jako celku.

V rámci **kriminalistického pojetí** je hospodářská kriminalita vymezena jako „značně nehomogenní skupinu trestných činů, která zahrnuje soubor deliktů, jímž je společné, že zneužitím důvěry nezbytné pro fungování trhu a hospodářského života společnosti, poškozují nebo ohrožují hospodářský pořádek a způsobují značné škody“.⁵

Naopak v **kriminologickém pojetí** je hospodářská kriminalita vymezena jako „úmyslné protiprávní jednání, kterým pachatel dosáhl zpravidla vysoký finanční prospěch na úkor jiného subjektu či jiných subjektů“.⁶

Hospodářská kriminalita je svým charakterem založena na nenásilném jednání, které probíhá v **ekonomickém prostředí**⁷, jehož cílem je získání neoprávněného majetkového profitu nebo způsobení škody. Pachatel se tedy snaží dosáhnout svého cíle nenásilnými projevy.

V okamžiku, kdy je k dosažení neoprávněného majetkového prospěchu použita hrozba násilí či přímo násilí, ocitáme se již v kriminalitě obecné, násilné.⁸

1.2. Ekonomika černá

Hospodářská kriminalita zahrnuje trestné činy, které ohrožují nebo porušují ekonomické zájmy konkrétních subjektů.

Trestná činnost je páchána v souvislosti s ekonomickou činností podnikatelských subjektů, mezi kterými existuje právní vztah, např. obchodní,

⁵ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Vyd. 2., rozš. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-39-8. str. 155

⁶ KADEŘÁBKOVÁ, Drahuše. *Hospodářská trestná činnost a její projevy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie. ISBN 80-86008-67-3. str. 3

⁷ **Ekonomické prostředí** – lze chápat jako prostředí, ve kterém probíhají ekonomické postupy, operace a procesy, tj. bankovní, finanční, účetní apod. a to v zákonem stanovených mezích

⁸ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6. str. 13

finanční, pracovní apod. Vše funguje na principu ekonomiky a jejího tržního mechanismu, který je založen na principu nabídky a poptávky.

Základním pojmem je zde tedy **ekonomie**, což je „věda o činnostech, které se týkají výroby a směny statků, dále zkoumá, jak různé společnosti užívají omezené zdroje k výrobě užitečných komodit a jak je rozdělují mezi různé skupiny ve společnosti“.⁹ Systémy, v jejichž rámci pak probíhají tyto ekonomické vztahy, jsou označovány za ekonomiku.

Samotnou ekonomiku, případně shora uvedené ekonomické systémy, můžeme rozdělit na tři základní oblasti:¹⁰

1. **Ekonomika legální**, tj. běžná ekonomika, jedná se o souhrn ekonomických vztahů a činností, které probíhají v mezích právního řádu a jsou statisticky podchyceny.
2. **Ekonomika šedá**, tj. souhrn ekonomických vztahů a činností, které mnohdy porušují běžné morální normy společnosti, v některých případech překračují hranici zákonnosti, ale nenaplnují skutkovou podstatu trestného činu nebo se jedná o samozásobení bez dosažení příjmů. Výnosy nejsou statisticky podchyceny. Do šedé ekonomiky jsou zahrnovány zejména produkční aktivity:
 - které nepřinášejí příjem (samovýroba zemědělských a jiných produktů),
 - jsou prováděny nad rámec příslušného povolení,
 - jsou prováděny zcela bez povolení,
 - ke zdanění je přiznávána pouze část,
 - které lze charakterizovat jako melouchaření apod.,
3. **Ekonomika černá**, tj. souhrn ekonomických vztahů a činností, které porušují zákony země, popřípadě zákony mezinárodní, jedná se

⁹ BALOUN, Vladimír. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie. ISBN 80-86008-69-X. str. 6

¹⁰ DVOŘÁK, Vratislav a KLOUBEK, Martin. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-351-2. str. 48

jednoznačně o protiprávní ekonomické vztahy, které pokud jsou odhaleny a prokázány, jsou trestně postižitelné. Tato ekonomika není statisticky podchycena a její výnosy můžeme pouze odhadovat.

Z výše uvedeného rozdělení tedy vyplývá, že šedá ekonomika je výsledkem nedostatečné právní úpravy a nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu, přičemž černá ekonomika jednoznačně vychází z kriminálního prostředí.

Černá ekonomika působí na stejném principu jako ekonomika legální. Dochází zde k produkci zboží a služeb a funguje zde nabídka a poptávka. Tato černá ekonomika však působí a rozvíjí se zcela mimo legální ekonomický systém, přičemž ve všech bodech porušuje zákony a právní předpisy. Tedy zde dochází k naplnění všech znaků skutkové podstaty některého trestného činu. Tržní prostředí černé ekonomiky se specializuje na tzv. **zakázané ovoce**, tj. služby a zboží v legální ekonomice nedostupné. Jedná se zejména o:

- výroba, distribuce a prodej drog,
- obchod s lidmi a na něj navazující aktivity (prostituce, převaděčství),
- únosy, vydírání, korupce,
- obchod s kradeným zbožím,
- prodej střelných zbraní a střeliva,

V oblasti černé ekonomiky tedy dochází k nezákonné produkci zboží a služeb, přičemž výsledkem takové aktivity je výnos, kterým disponují jednotlivé subjekty vykonávající kriminální aktivity.

V rámci černé ekonomiky dochází k páčání jak hospodářské kriminality, zahrnující ekonomickou a finanční kriminalitu, tak i kriminality obecného charakteru, např. drogová kriminalita.

1.3. Ekonomická a finanční kriminalita

V předešlé části byl vymezen pojem hospodářské kriminality, avšak do této oblasti spadají další dva pojmy, kterými je nutné se zabývat. Jedná se o pojem **ekonomická a finanční kriminalita**.

1.3.1. Ekonomická kriminalita

Co se týče ekonomické kriminality, tak i u této existuje celá řada definic a vymezení. U laické veřejnosti je velmi často používán termín „**kriminalita bílých límečků (crime of white collar)**“, tedy kriminalita typická pro obchodníky, podnikatele, živnostníky apod. Jedná se o termín používaný zejména v angloamerickém trestním právu. V českém trestním právu se však tento termín nepoužívá.

Ekonomickou kriminalitu je možné vymežit jako „**protiprávní ekonomické jednání, kterým byl dosažen finanční nebo jiný prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu (stát, obchodní společnost, fond, fyzická osoba apod.), které naplňuje zákonné znaky skutkových podstat konkrétních trestných činů**“.¹¹

Uvedené vymezení je však dle mého názoru velmi obecné a přesně nevystihuje danou problematiku.

Přesnější je vymezení ekonomické kriminality jako „**nenásilný trestný čin osoby zúčastněné na podnikání, v rámci podnikatelské činnosti, jehož účelem je, byť zprostředkovaně, zisk neoprávněného majetkového prospěchu nebo způsobení majetkové škody**“.¹²

Vzhledem k obecně uznávané nesnadnosti předložit přesnou definici ekonomické kriminality, bylo shledáno nezbytným vymežit pojem prostřednictvím seznamu trestných činů. Jedním ze základních dokumentů k ekonomické kriminalitě je *Doporučení Rady Evropy č. R(81) 12* přijaté výborem ministrů Rady Evropy dne 25.6.1981. Doporučení se vztahuje na následující trestnou činnost:¹³

- trestná činnost **kartelů**¹⁴,
- podvodné praktiky a zneužívání ekonomické situace nadnárodními společnostmi,

¹¹ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-031-5. str. 8

¹² KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6. str. 22

¹³ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-031-5. str. 8

¹⁴ **Kartel** – forma obchodní dohody mezi společnostmi, která narušuje volnou hospodářskou soutěž, jejím cílem je omezit nebo úplně vyloučit konkurenci a maximalizovat tak tím svůj zisk.

- podvodné získávání nebo zneužití státních nebo mezinárodních dotací,
- počítačová kriminalita (např. krádeže dat, manipulace s daty),
- falešné společnosti,
- padělání firemních závěrek a účetní podvody,
- podvody týkající se ekonomické situace a kapitálu společností,
- porušení pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví firmou vůči zaměstnancům,
- podvody poškozující věřitele (bankrot, porušení práv k duševnímu a průmyslovému vlastnictví),
- podvod na zákazníkově (padělání nebo zneužití ochranné známky, ohrožení zdraví, zneužití zákaznickovy slabosti nebo nezkušenosti),
- nekalá soutěž (včetně podplácení zaměstnanců soupeřící společnosti) a klamavá reklama,
- fiskální trestné činy a zkracování sociálních plateb společnostmi,
- celní podvody (např. vyhýbání se celním povinnostem, porušení stanovených kvót dovozu atd.)
- trestné činy vůči měně a měnovým pravidlům a omezením,
- kapitálové podvody a bankovní podvody (včetně např. zneužití nezkušenosti veřejnosti),
- trestné činy proti životnímu prostředí,

Ekonomickou kriminalitu lze dle mého názoru vymezit jako „**protiprávní jednání prováděné v ekonomickém prostředí, za využití příslušných ekonomických nástrojů, realizované fyzickými nebo právníckými osobami, které se v ekonomickém prostředí pohybují, znají ekonomické nástroje a umějí je plně využít za účelem maximalizace svého zisku**“. Znakem ekonomického protiprávního jednání je dosažení finančního nebo jiného prospěchu. Ačkoliv se jedná o typický znak ekonomické kriminality, je ve své podstatě pojmem hospodářské kriminality.

Z uvedeného vyplývá, že vymezení ekonomické kriminality je podobné, ne-li téměř shodné s vymezením hospodářské kriminality. V rámci ekonomické a

hospodářské kriminality dochází k vzájemnému propojení, přičemž oba termíny není možné jednoznačně rozdělit.

Lze tedy učinit závěr, že při všech snahách definovat ekonomickou kriminalitu jako samostatnou, nebo alespoň specifickou součást kriminality hospodářské, provedená vymezení ekonomické kriminality používají stejné atributy jako definovaná hospodářská kriminalita. Lze tedy konstatovat, že hospodářská a ekonomická kriminalita jsou synonyma jednoho a téhož protiprávního jevu.¹⁵

Osobně jsem však toho názoru, že hospodářskou kriminalitu je nutné chápat jako obecnější pojem, zahrnující ekonomickou kriminalitu jako svoji podmnožinu.

1.3.2. Finanční kriminalita

Finanční kriminalitu lze oproti ekonomické kriminalitě považovat za specifický pojem. Jedná se o protiprávní jednání, které probíhá v bankovním, finančním a kapitálovém sektoru (trhu). Typicky se jedná o zkrácení a neodvedení daně státu, neodvedení pojistného na sociální a zdravotní pojištění, padělání peněžních prostředků apod.

Jako i u předešlých pojmů, tak i u finanční kriminality nalezneme v odborné literatuře různé definice a vymezení.

Finanční kriminalita je „**úmyslná protiprávní činnost proti majetku páchaná v souvislosti s podnikáním finančně investičním a směřující proti němu**“.¹⁶

Dle mého názoru je velmi výstižná definice Pavla Šámala, který uvádí, že „**finanční kriminalita představuje jednu z nejdůležitějších oblastí hospodářské kriminality a definuje ji jako trestnou činnost směřující proti fungování bankovního systému, kapitálového trhu a finančních institucí,**

¹⁵ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5. str. 15

¹⁶ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-031-5. str. 9

zejména bank, burzy, investičních společností a investičních fondů, pojišťoven a dalších finančních institucí, jež mají v rámci tržního hospodářství mimořádně významnou roli, neboť do značné míry určují dynamiku hospodářského vývoje¹⁷.

Finanční kriminalita je součástí hospodářské kriminality (popř. hospodářské trestné činnosti) a je úzce spjatá s ekonomickou kriminalitou. Svým obsahem zahrnuje zejména trestné činy týkající se příjmů státu, bankovních, finančních a kapitálových činností a institucí. Za typické způsoby páchaní finanční kriminality můžeme považovat:¹⁸

- zpronevěry svěřeného majetku,
- podvody různého druhu a charakteru,
 - úvěrové podvody,
 - dotační podvody,
 - pojistné podvody,
- machinace při veřejných zakázkách,
- nedodržování předpisů o vedení účetnictví,
- padělání peněz, šeků a cenných papírů,
- zkrácení daně,
- neodvádění daní, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- machinace s cennými papíry a akciemi,
- tzv. tunelování firem, tj. vyvádění a převádění majetku na jiné subjekty,

Z uvedeného vyplývá, že finanční kriminalita napadá finanční soustavu (oblast), resp. instituce, které tuto soustavu (oblast) tvoří. Finanční kriminalita je tedy součástí hospodářské kriminality (popř. hospodářské trestné činnosti).

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 80-7179-493-7. str. 174

¹⁸ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5. str. 28

1.4. Hospodářské trestné činy

Hospodářské trestné činy jsou velmi různorodé, obsáhlé a mají dynamický vývoj. Jedná se o náročné a různorodé trestné činy, které zasahují do roviny občanskoprávní, trestněprávní a ekonomické, a které se vyznačují značnou variabilitou ve způsobech páčání, což vyžaduje speciální odbornost a stálé doplňování znalostí jak u policistů zabývajících se hospodářskou kriminalitou, tak i státních zástupců a soudců.

Hospodářské trestné činy nalezneme taxativně vyjmenované ve zvláštní části trestního zákoníku, kde jsou uvedeny v hlavě šesté (§ 233 až 271). Hlava šestá se pak člení na čtyři oddíly.¹⁹

- **Díl 1 – Trestné činy proti měně a platebním prostředkům**
 - § 233 – Padělání a pozměnění peněz,
 - § 234 – Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku,
 - § 235 – Udávání padělaných a pozměněných peněz,
 - § 236 – Výroba a držení padělatelského náčiní,
 - § 237 – Neoprávněná výroba peněz,
 - § 239 – Ohrožování oběhu tuzemských peněz,
- **Díl 2 – Trestné činy daňové, poplatkové a devizové**
 - § 240 – Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby,
 - § 241 – Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby,
 - § 243 – Nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení,
 - § 244 – Porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží,
 - § 245 – Padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti,
 - § 246 – Padělání a pozměnění známek,
 - § 247 – Ohrožení devizového hospodářství,

¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- **Díl 3 – Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou**
 - § 248 – Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže,
 - § 249 – Neoprávněné vydání cenného papíru,
 - § 250 – Manipulace s kurzem investičních nástrojů,
 - § 251 – Neoprávněné podnikání,
 - § 252 – Neoprávněné provozování hazardní hry,
 - § 253 – Poškození spotřebitele,
 - § 254 – Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění,
 - § 255 – Zneužití informace (postavení) v obchodním styku,
 - § 256 – Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě,
 - § 257 – Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži,
 - § 258 – Pletichy při veřejné dražbě,
 - § 259 – Vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy,
 - § 260 – Poškození finančních zájmů Evropské unie,
 - § 261 – Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou,
 - § 262 – Porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití,
 - § 263 – Porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití,
 - § 264 – Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití,
 - § 265 – Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence,
 - § 266 – Porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem,
 - § 267 – Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem,
- **Díl 4 – Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu**
 - § 268 – Porušení práv k ochranné známce a jiným označením,
 - § 269 – Porušení chráněných průmyslových práv,

- § 270 – Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi,
- § 271 – Padělání a napodobení díla výtvarného umění,

Jak již bylo shora uvedeno, hospodářské trestné činy jsou chráněny v hlavě šesté zvláštní části trestního zákoníku. Ochrana hospodářských vztahů a zájmů mezi jednotlivými hospodářskými subjekty, tj. mezi státem, obchodními společnostmi, osobami samostatně výdělečně činnými apod., však nevychází jen z hlavy šesté, ale i z hlavy páté zvláštní části trestního zákoníku, tj. trestné činy proti majetku (§ 205 až 232), a to v případě způsobení majetkové škody. V rámci hlavy páté zvláštní části trestního zákoníku se pak bude jednat zejména o trestné činy.²⁰

- § 206 – Zpronevěra,
- § 209 – Podvod,
- § 210 – Pojistný podvod,
- § 211 – Úvěrový podvod,
- § 212 – Dotační podvod,
- § 213 – Provozování nepoctivých her a sázek,
- § 216 – Legalizace výnosů z trestné činnosti,
- § 217 – Legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti,
- § 218 – Lichva,
- § 220 – Porušení povinnosti při správě cizího majetku,
- § 221 – Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti,
- § 222 – Poškození věřitele,
- § 223 – Zvýhodnění věřitele,
- § 224 – Způsobení úpadku,
- § 225 – Porušení povinnosti v insolvenčním řízení,
- § 226 – Pletichy v insolvenčním řízení,
- § 227 – Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku,
- § 230 – Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací,

²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

K hospodářským trestným činům také zčásti řadíme i trestné činy uvedené v hlavě osmé zvláštní části trestního zákoníku, tj. trestné činy proti životnímu prostředí (§ 293 až 307), a to v případě, že jsou narušeny obecné zájmy a ochrana životního prostředí, včetně ochrany zvířat. Dále sem zařazujeme i trestné činy uvedené v hlavě deváté zvláštní části trestního zákoníku, tj. trestné činy proti základům České republiky, cizího státu a mezinárodní organizace (§ 309 až 322), pokud je dán úmysl poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost republiky.

Z provedeného výčtu hospodářských trestných činů lze konstatovat, že tyto trestné činy tvoří významnou část ve zvláštní části trestního zákoníku. Je tomu tak proto, že je třeba zajistit adekvátní trestněprávní ochranu ekonomiky před trestnou činností, a tím i ochranu fungování hospodářského mechanismu a systému ekonomických vztahů.²¹

1.5. Vybrané hospodářské trestné činy

V předešlé části jsme zjistili, jak obsahově náročná hospodářská kriminalita je. Posoudit, co už je a co ještě není trestným činem, je velice obtížné a většinou to vyžaduje i znalost jiných právních norem, zejména pak občanského a obchodního práva.

Ačkoliv je ve zvláštní části trestního zákoníku stanoveno velké množství hospodářských trestných činů, v rámci svého služebního zařazení na oddělení hospodářské kriminality se zabývám pouze vybranými hospodářskými trestnými činy. Jedná se o trestné činy z hlavy páté a šesté zvláštní části trestního zákoníku, přičemž nejčastěji jde o trestné činy, *zpronevěra, podvod, úvěrový podvod, legalizace výnosů z trestné činnosti, porušení povinnosti při správě cizího majetku, poškození věřitele, neoprávněné podnikání.*

²¹ VANTUCH, Pavel. *Hospodářská trestná činnost*. 2. Doplněné a přepracované vydání. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87001-19-6. str. 198

1.5.1. Zpronevěra

Trestného činu Zpronevěra podle § 206 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo si přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou*²². Jedná se o trestný čin, který chrání majetek a vlastnictví věci.

Jednání spočívá v pachateli, který si přisvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, jestliže s věcí nebo jinou majetkovou hodnotou naloží v rozporu s účelem, pro který mu byla cizí věc nebo jiná majetková hodnota dána do opatrování nebo do dispozice a to způsobem, který maří základní účel svěřeni. Předmětem útoku je tedy cizí věc nebo jiná majetková hodnota, která byla pachateli svěřena.

Věcí se rozumí hmotné předměty, které jsou ovladatelné a slouží potřebám lidí, včetně pozemků, domů, bytů a nebytových prostor, podniku, peněz v hotovosti, cenných papírů a ovladatelných přírodních sil, dále viz § 134 trestního zákoníku, na základě kterého se **věcí** rozumí i ovladatelná přírodní síla, přičemž ustanovení o věcech se vztahuje i na živá zvířata a zpracované oddělené části lidského těla, nevypívá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákona něco jiného.

Jinou majetkovou hodnotou se pak rozumí majetkové právo nebo jiná penězi ocenitelná hodnota, která není věcí. Také majetková hodnota stejně jako věc musí být cizí.²³

Svěřenou věcí se rozumí věc ve vlastnictví jiné osoby, kterou pachatel dostal do faktické moci s tím, aby s ní nakládal jako s vlastní, přičemž s věcí nakládá jenom stanoveným způsobem. Svěřenou věcí může být jakákoliv věc, včetně peněžních prostředků (např. zaměstnavatel svěří peníze zaměstnanci s tím, aby je odevzdal do banky, ten si ale peníze ponechá pro vlastní potřebu).

Pachatel tak nejrůznějšími způsoby „ukrajuje“ z majetku, který má ve své moci, z titulu určitého postavení či funkce ve společnosti (např. neoprávněné

²² **Škoda nikoli nepatrná** – tj. částka nejméně 10 000Kč, dle novelizovaného § 138 trestního zákoníku s účinností od 1.10.2020

²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník, 2. vydání – první díl*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1479

převody z bankovního účtu, nepřiznání inkasovaných příjmů, vybrání finanční hotovosti na fiktivní výdaje). **Musí být prokázáno, že věc byla skutečně pachatelem prisvojena, tj. že s ní naložil v rozporu s účelem svěřeni.**²⁴

Zvláštním případem jsou platby, které objednatel díla poskytl na podkladě smlouvy o dílo jeho zhotoviteli jako zálohu na cenu za provedení díla. Dle Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2007, sp. zn.: 7 Tdo 1437/2007, takové zálohy přecházejí do vlastnictví (resp. do majetku) zhotovitele díla, který je pak může použít i na jiný účel než k provedení samotného díla. Zhotovitel díla, který přijal takové zálohy, se tedy nemůže dopustit trestného činu Zpronevěry a to ani v případě, že dílo dle smlouvy nedokončí.

Co se týče zavinění, je zde třeba **úmyslného zavinění** ze strany pachatele, který si přisvojil jemu svěřenou věc nebo jinou majetkovou hodnotu, a které zpravidla vznikne až později, nikoliv ihned při svěřeni věci.

Pachatelem může být jak fyzická osoba, které byla věc nebo jiná majetková hodnota svěřena a která si ji neoprávněně přisvojila, tak i právnická osoba a to jednáním oprávněné osoby v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Trestní odpovědnost právnické osoby je stanovena na základě § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon o TOPO“), ve kterém jsou taxativně vyjmenované trestné činy, kterých se právnická osoba může a nemůže dopustit.

Trestní odpovědnost fyzické osoby a právnické osoby se tedy realizuje souběžně a v případě, že nebyla konkrétní fyzická osoba (pachatel) zjištěna je potrestána pouze právnická osoba.²⁵ Potrestat právnickou osobu lze však pouze v případě, že se nejedná o tzv. mrtvou schránku, tj. taková právnická osoba, která není schopna podle zákona vykonávat svoji činnost. V takovém případě je uplatňování trestní odpovědnosti nadbytečné. Trestní postih takové právnické osoby se pak zcela míjí účinkem a je na místě přistoupit k nucené likvidaci v rámci civilního řízení.

²⁴ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6. str. 53

²⁵ § 8 odst. 3 zákona o TOPO

1.5.2. Podvod

Trestného činu Podvod podle § 209 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou*²⁶. Jedná se o trestný čin, který poskytuje ochranu majetkovým právům a to bez ohledu na druh a formu vlastnictví.

Pojmovým znakem tohoto trestného činu je **podvodné jednání**, které bylo od počátku pácháno s úmyslem sebe nebo jiného obohatit, uvést v omyl nebo zamlčet podstatné skutečnosti a způsobit tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. **Cizím majetkem** se pak rozumí majetek, který pachateli nenáleží nebo nenáleží výlučně jemu.

Klíčovým pojmem je zde „**uvedení v omyl**“, tj. vlastně uvedení lži, což je pro pochopení tohoto trestného činu klíčové. Za lež považujeme vědomě uvedený rozpor se skutečností, který má určitou kvalitu a za daných okolností význam.²⁷ Pachatel tedy předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem, přičemž k tomuto může využít lži nebo může jít jen o pouhé sdělení nepravdivé informace.

V rámci podvodného jednání poškozený sám dobrovolně vydává věc pachateli, případně pachateli umožní, aby si sám věc vzal. Protiprávnost pachatele spočívá v tom, že uvedené „dobrovolné“ odevzdání věci pachateli se děje na základě aktivní činnosti pachatele spočívající v uvedení do omylu poškozeného, nebo nečinností pachatele, spočívající ve využití vlastního omylu poškozeného nebo v zatajení pachatelem podstatných skutečností poškozenému, který tak jedná v omylu.²⁸

Podvodné jednání pachatele tedy spočívá v uvedení v omyl, využití omylu jiného nebo v zamlčení podstatných skutečností. **Toto podvodné jednání však**

²⁶ **Škoda nikoli nepatrná** – viz výše trestný čin Zpronevěra

²⁷ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6. str. 83

²⁸ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5. str. 111

musí být prokázáno od samého počátku, tj. musí existovat v době jednání pachatele.

Co se týče zavinění, tak i u tohoto trestného činu je třeba **úmyslného zavinění** ze strany pachatele.

Pachatelem může být jak fyzická osoba, která vyvolala nebo využila omylu jiné osoby, popř. jí zamlčela podstatné skutečnosti, tak i právnická osoba a to jednáním oprávněné osoby v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Trestní odpovědnost právnické osoby je zde stanovena na základě stejných podmínek, jako u trestného činu Zpronevěra, jak je výše uvedeno.

1.5.3. Úvěrový podvod

Trestného činu Úvěrový podvod podle § 211 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí*. Jedná se o trestný čin, který poskytuje ochranu majetkovým právům a vztahům při sjednávání úvěrových smluv, tedy chrání cizí majetek v oblasti úvěrování.

Úvěrový podvod je specifickým typem podvodu, u kterého se na základě úvěru poskytují peněžní prostředky a to buď v hotovosti, nebo bezhotovostním převodem, přičemž takto poskytnuté peníze je nutné věřiteli vrátit a to dle podmínek stanovených v úvěrové smlouvě. Hlavním předpokladem je zde vznik úvěrového závazku, který vzniká svobodným a dobrovolným uzavřením **smlouvy o úvěru**.

Dle § 2395 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“), *Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky*. Dochází tedy ke vzniku závazkového vztahu mezi „úvěrujícím – v případě uskutečněného plnění věřitelem a úvěrovaným, který získává postavení dlužníka“.

Klíčovým pojmem je zde „**sjednávání úvěrové smlouvy**“, kterým se rozumí nejen samotné uzavření smlouvy o úvěru, ale také postup (jednání) směřující k uzavření takové smlouvy, v rámci kterého si obě strany vyměňují pro ně důležité informace a údaje, na jejichž základě pak vyjadřují svá stanoviska.

Získání relevantních, zejména ekonomických a finančních informací a dat o „úvěrovaném“ je přitom pro „úvěrujícího“ důležité a to z hlediska posouzení tzv. úvěrového rizika, tj. zda úvěrovaný bude schopen plnit svůj závazek z poskytnutého úvěru dle stanovených podmínek.

Uvedením nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčením podstatných údajů při sjednávání smlouvy o úvěru, vzniká pro pachatele případná trestní odpovědnost, neboť toto jednání může vést k nesprávným závěrům rozhodných pro uzavření úvěrové smlouvy nebo pro poskytnutí peněžních prostředků, čímž může dojít ke zvýšení úvěrového rizika. **Uvedení takto nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů však musí být jednoznačně prokázáno.**

Co se týče zavinění, tak i u tohoto trestného činu je třeba **úmyslného zavinění** ze strany pachatele.

Pachatelem je v tomto případě dlužník, kterým může být jak fyzická osoba, tak i právnická osoba a to jednáním oprávněné osoby v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Trestní odpovědnost právnické osoby je zde stanovena na základě § 7 zákona o TOPO. Také u tohoto trestného činu je trestní odpovědnost právnické osoby stanovena stejně, jako u shora uvedených trestných činů.

1.5.4. Legalizace výnosů z trestné činnosti

Trestného činu Legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo ukryje, na sebe nebo na jiného převede, přechovává nebo užívá věc, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině jinou osobou, nebo*

kdo takovou věc přemění v úmyslu umožnit jiné osobě, aby unikla trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu, nebo

kdo se ke spáchání takového trestného činu spolčí.

Jedná se o trestný čin, který poskytuje ochranu cizímu majetku, a to ve vztahu k věcem získaným trestnou činností.

Podstatou tohoto trestného činu je jednání pachatele, který **zastírá původ** nebo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině nebo jako odměna za něj nebo toho, co bylo za takovou věc nebo jinou majetkovou hodnotu opatřeno, nebo jinému spáchání takového činu umožní.²⁹

Klíčovým pojmem je zde „**zastírání původu věci nebo jiné majetkové hodnoty**“, kterým se rozumí, že informace o původu věci nebo jiné majetkové hodnoty je úmyslně utajována nebo zkreslována. Ve své podstatě se jedná o zatajení skutečnosti, že věc pochází z trestného činu.

V zahraničí je používán termín „**praní špinavých peněz**“, přičemž na tento termín je možné narazit i v některých odborných literaturách. Tento termín se nevztahuje pouze na peněžní prostředky, ale i další věci a jiné majetkové hodnoty.

Je však nutné konstatovat, že v českém právním řádu se termín „**praní špinavých peněz**“ nevyskytuje, ale používá se termín „**legalizace výnosů z trestné činnosti**“, jak jej uvádí zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

„Legalizací výnosů z trestné činnosti se rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající

²⁹ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5. str. 116

z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem“.³⁰

Co se týče zavinění, tak u trestného činu Legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 trestního zákoníku je třeba **úmyslného zavinění** ze strany pachatele, vyjma trestného činu Legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 trestního zákoníku, kde je vyžadována **nedbalostní forma zavinění**.

Pachatelem může být jak fyzická osoba, která jedná v úmyslu vzbudit zdání, že věc nebo jiná majetková hodnota byla získána (nabyta) legálně, tj. v souladu se zákonem, tak i právnická osoba a to jednáním oprávněné osoby v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti.

Trestní odpovědnost právnické osoby je zde stanovena na základě stejných podmínek, jako u shora uvedených trestných činů.

1.5.5. Porušení povinnosti při správě cizího majetku

Trestného činu Porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo porušení podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou*³¹. Jedná se o trestný čin, který chrání majetek a majetková práva a také vztah důvěry mezi osobou, které patří určitý majetek, a tím, kdo je povinen ho **opatrovat nebo spravovat**.

Povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek může být uložena zákonem nebo určitou smlouvou a přitom nemusí být ani výslovně nazvána jako povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek. Ze zákona mají tuto povinnost uloženu např. rodiče vůči svým dětem, opatrovník ustanovený soudem, advokát, notář nebo zmocněnec na základě plné moci nebo nájemce ve vztahu k pronajaté věci. Svou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek mohou

³⁰ § 3 odst. 1 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

³¹ **Škoda nikoli malá** – tj. částka nejméně 50 000Kč, dle novelizovaného § 138 trestního zákoníku s účinností od 1.10.2020

tyto osoby porušit tím, že jednájí v rozporu s obecně nebo konkrétně vymezeným obsahem této povinnosti.³²

Hlavní podstatou tedy je, že pachatel úmyslně nejedná s péčí řádného hospodáře, která vede ke škodě na majetku, přičemž se nevyžaduje, aby se pachatel tímto jednáním obohatil nebo získal jinou výhodu.

Majetkem se rozumí souhrn všech majetkových hodnot, tj. **věcí**³³, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných jiných hodnot. Majetkem jsou movité a nemovité věci, včetně jejich součástí a příslušenství. **Cizím majetkem** se pak rozumí takový majetek, který nepatří pachateli nebo mu patří jen zčásti.³⁴

Co se týče zavinění, tak se vyžaduje **úmyslné zavinění** ze strany pachatele. V případě trestného činu Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti § 221 trestního zákoníku se pak vyžaduje nedbalostní forma zavinění (hrubá nedbalost).

Pachatelem je zde fyzická osoba, která je nositelem zákonem uložené nebo smluvně převzaté povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek, přičemž pachatelem může být i právnická osoba a to jednáním oprávněné osoby v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Trestní odpovědnost právnické osoby je zde stanovena na základě stejných podmínek, jako u shora uvedených trestných činů, tj. dle § 7 zákona o TOPO.

1.5.6. Poškození věřitele

Trestného činu Poškození věřitele podle § 222 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že*

- a) zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen část svého majetku,*
- b) postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného,*

³² CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5. str. 118

³³ **Věci** – viz výše trestný čin Zpronevěra

³⁴ VANTUCH, Pavel. *Hospodářská trestná činnost*. 2. Doplněné a přepracované vydání. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87001-19-6. str. 198

- c) *zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme,*
- d) *předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek,*
- e) *předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti,*
- f) *předstírá splnění závazku, nebo*
- g) *předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik,*

*a způsobí tím na cizím majetku **škodu nikoli malou***³⁵.

Jedná se o jeden z **úpadkových trestných činů**³⁶, který ochraňuje majetková práva věřitelů a v určitém rozsahu chrání i veřejný zájem na odpovídajícím řešení úpadkového stavu dlužníka a na řádném průběhu insolvenčního řízení.

Podstatou trestného činu je poškozovací jednání směřující sice vůči majetku dlužníka, ale v konečném důsledku poškozující majetek věřitelů, do něhož se nedostane odpovídajícího plnění z majetku dlužníka.³⁷ Jedná se o stav, kdy věřitel nemůže dosáhnout uspokojení, ani částečného, své pohledávky, v jehož důsledku je uspokojení věřitele zmařeno. Dochází k úmyslnému zmenšení majetku dlužníka, z něhož by mohla být uspokojena pohledávka. Ke zmaření uspokojení pak může dojít jednou z forem uvedených pod písmeny a) až g). Ve všech případech je trestní odpovědnost podmíněna způsobením škody nikoli malé.

Klíčovým znakem je vznik závazkového právního vztahu mezi dlužníkem a věřitelem. Existenci takového právního vztahu je nutné vždy posuzovat samostatně jako předběžnou otázku. U závazkového právního vztahu pak nezáleží na skutečnosti, zda vznikl z občanskoprávního, obchodního, pracovního nebo jiného zákona.

³⁵ **Škoda nikoli malá** – viz výše trestný čin Porušení povinnosti při správě cizího majetku

³⁶ **Úpadkové trestné činy** – tj. trestné činy, které souvisejí s právními vztahy mezi věřiteli a dlužníky, v úpadku je dlužník, jestliže má více věřitelů, závazky více než 30 dnů po splatnosti a tyto závazky není schopen plnit

³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník, 2. vydání – druhý díl*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 886

Co se týče zavinění, je zde třeba **úmyslného zavinění** ze strany pachatele, který jedná v úmyslu vyhnout se plnému uspokojení věřitele.

Pachatelem může být jak fyzická osoba a to jako dlužník, jehož jednání směřuje proti věřitelově pohledávce, tak i právnická osoba a to jednáním oprávněné osoby v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Trestní odpovědnost právnické osoby je zde stanovena na základě stejných podmínek, jako u shora uvedených trestných činů.

1.5.7. Neoprávněné podnikání

Trestného činu Neoprávněné podnikání podle § 251 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby nebo provozuje výrobní, obchodní nebo jiné podnikání*. Jedná se o trestný čin, který poskytuje ochranu vztahům v oblasti podnikání a zajištění stejných podmínek subjektů na trhu.

Podstatou **neoprávněného podnikání** je jednání pachatele spočívající v **neoprávněném a ve větším rozsahu** poskytovaných službách nebo provozování výrobního, obchodního nebo jiného podnikání.

Dle § 420 odst. 1 občanského zákoníku je podnikatelem ten, *kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele*.

Z uvedené definice podnikatele pak můžeme vycházet při stanovení definice **podnikání**: „**Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku**“. Za **neoprávněné podnikání** je pak považováno takové jednání, které je poskytováno v rozporu s právními předpisy, které jej upravují, tj. podnikání, které je určité osobě zakázáno nebo které je prováděno bez příslušného povolení (např. živnostenského povolení).

Dalším důležitým znakem je pojem „**ve větším rozsahu**“, v uvedeném případě se však nejedná o znak výše způsobené škody, dle novelizovaného §

138 trestního zákoníku částka nejméně 100 000Kč, ale jedná se o časový pojem, jelikož je nutné posoudit, zda vykonávaná činnost je provozovaná s cílem získat trvalý zdroj finančních příjmů. K založení trestní odpovědnosti se tedy musí jednat o soustavnou činnost, v rámci které pachatel dosahuje příjmů srovnatelných s běžným pracovním výdělkem, přičemž k naplnění znaku „**ve větším rozsahu**“ je nutné, aby taková činnost trvala nejméně šest měsíců.

Ke stanovení trestní odpovědnosti je tedy zapotřebí prokázání jak znaku „neoprávněně“, tak i znaku „ve větším rozsahu“, neboť se jedná o znaky, které jsou výslovně uvedeny v popisu trestného činu.

Co se týče zavinění, je zde třeba prokázat **úmyslné zavinění** ze strany pachatele, který neoprávněně podniká ve větším rozsahu, přičemž úmysl musí zahrnovat i vědomí neoprávněnosti podnikání.³⁸

Pachatelem může být jak fyzická osoba provozující soustavnou podnikatelskou (živnostenskou) činnost s cílem získat trvalý zdroj finančních příjmů, tak i právnická osoba a to jedním oprávněné osoby v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Trestní odpovědnost právnické osoby je zde stanovena na základě stejných podmínek, jako u shora uvedených trestných činů.

1.6. Vývoj hospodářské kriminality 2015 - 2021

Hospodářská kriminalita je velmi obsáhlá a zahrnuje velké množství trestných činů, avšak ve srovnání s obecnou kriminalitou na ni připadá celkově méně spáchaných trestných činů. Viz níže tabulka č. 1 celkové kriminality.

Kriminalita	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celková	247 628	218 162	202 303	192 405	199 221	165 525	153 233
Obecná	184 357	160 614	150 167	141 581	145 829	121 981	117 349
Hospodářská	30 616	28 306	26 294	24 837	24 589	18 528	12 510
Zbývající	32 655	29 242	25 842	25 987	28 803	25 016	23 374

tabulka č. 1 - zdroj: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

³⁸ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5. str. 145

Jak vyplívá z tabulky celkové kriminality za období 2015 až 2021, která vychází ze statistik kriminality 2015 - 2021 dostupných na internetových stránkách policie.cz, celkový počet spáchaných trestných činů klesl postupně od roku 2015 do roku 2019 o více jak 48 000, což je z hlediska kriminality velké číslo. Pokud bychom však počítali i s rokem 2020, klesl by počet spáchaných trestných činů oproti roku 2015 o 82 000. Rok 2020 je však značně zkreslený, neboť byl významně omezen pandemií COVID 19 a na to navazujícím lockdownem – omezení služeb a pohybu osob. Stejným způsobem pak byl ovlivněn i rok 2021, ačkoliv v tomto roce již tak tvrdý a přísný lockdown nebyl. I v roce 2021 je však patrný trend klesající kriminality. Oproti roku 2015 došlo k poklesu kriminality o více jak 94 000 trestných činů.

Z celkového počtu spáchaných trestných činů jich pak nejvíce připadá na obecnou kriminalitu, i zde však počet spáchaných trestných činů postupně klesá a to úměrně s klesající celkovou kriminalitou. Za období od 2015 do 2019 klesl počet spáchaných trestných činů v rámci obecné kriminality o více jak 38 000. Pokud bychom brali v potaz i omezený rok 2020, klesl by počet trestných činů o 62 000. S rokem 2021 pak došlo k poklesu o dalších 5 000 trestných činů.

Stejným způsobem pak za období od 2015 do 2019 klesají i počty spáchaných trestných činů v rámci hospodářské kriminality. Za uvedené období jejich počet postupně klesl o 6 000. S rokem 2020 pak o 12 000 a s rokem 2021 pak o 18 000 trestných činů méně oproti roku 2015.

Zbývá část spáchaných trestných činů pak za období od 2015 do 2021 připadá na zbývající kriminalitu, tj. dopravní nehody, vojenské trestné činy, zanedbání povinné výživy apod.

Z takto vyjádřené statistiky může na první pohled vyplívat, že prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality bude snazší, jelikož oproti obecné kriminalitě se celkově jedná o méně trestných činů. Z vlastní zkušenosti však mohu uvést, že opak je pravdou. Ačkoliv je hospodářských trestných činů méně, jejich prověřování a vyšetřování je mnohdy náročnější a dlouhodobější. Nejsou výjimkou ani několika leté prověřované spisy, přičemž obsah takových spisů se

může dostat až na několik tisíc stránek. Nastudování takového spisu je náročné jak pro státního zástupce, tak i soudce.

1.6.1. Vývoj vybraných hospodářských trestných činů

V rámci služebního zařazení na oddělení hospodářské kriminality se zabývám vybranými hospodářskými trestnými činy, které jsem vymezil v předchozí části.

Tato podkapitola je pak zaměřena na vývoj těchto vybraných hospodářských trestných činů a to za období 2015 až 2021. Toto období jsem zvolil, jelikož se jedná o období mého působení na oddělení hospodářské kriminality.

Níže uvedenou tabulku č. 2 vybraných hospodářských trestných činů jsem zpracoval na základě statistik kriminality 2015 - 2021 dostupných na internetových stránkách policie.cz. Z těchto jednotlivých statistik jsem použil data z položek 801 – 890, neboť se jedná o položky označující trestné činy (delikty) spadající do hospodářské kriminality. Pro přehlednost a jednoduchost jsem použil pouze parafrázovaná označení jednotlivých trestných činů.

Trestný čin	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
§ 206	2 308	2 006	1 813	1 594	1 417	947	729
§ 209	4 865	4 547	3 678	3 372	2 623	2 032	1 682
§ 211	5 732	4 801	4 144	3 541	3 404	2 643	2 192
§ 216, 217	471	573	406	328	343	230	242
§ 220, 221	211	167	163	147	153	175	128
§ 222	203	191	182	177	202	171	172
§ 251	91	96	91	112	98	78	88

tabulka č. 2 - zdroj: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

Jak vyplívá z tabulky vybraných hospodářských trestných činů za období 2015 – 2021, tak i zde můžeme u některých trestných činů pozorovat postupně klesající tendenci. Jedná se zejména o trestné činy dle § 206, 209 a 211, u kterých od roku 2015 dochází k poklesu o několik stovek případů za rok. U

zbylých trestných činů již takový pokles patrný není, přičemž v roce 2019 můžeme pozorovat opačnou tendenci, tedy nárůst jednotlivých případů a to u trestných činů dle § 220, 221 a 222.

I v případě vybraných hospodářských trestných činů je značně zkreslený rok 2020, který byl omezen vzniklou pandemií, přičemž na úbytku trestných činů je to patrné, avšak s výjimkou trestného činu dle § 220, 221, kde můžeme naopak pozorovat nárůst případů. Tento nárůst bych spojil zejména s tím, že v době pandemie se lidé začali více zajímat o to, jak je nakládáno s veřejným majetkem a veřejnými prostředky a zda je s nimi nakládáno hospodárně.

Z vývoje vybraných trestných činů tedy vyplívá, že ačkoliv u některých trestných činů jednotlivých případů ubývá, tak u některých jich zase přibývá, přičemž přibývá případů těch trestných činů, jejichž prověřování a vyšetřování je náročnější.

Úbytek trestných činů dle § 206, 209 souvisí, dle mého názoru, s lepší vzdělaností ve věci finanční gramotnosti české populace, kdy většina lidí je opatrnější při nakládání s peněžními prostředky. Výjimku zde však tvoří tzv. IT kriminalita, tj. kriminalita páchaná s využitím výpočetní techniky a ve veřejně dostupné síti Internet.

1.7. IT kriminalita

Od 90. let 20. století je IT kriminalita, případně **kyberkriminalita** nebo dříve užívaná **počítačová kriminalita**, neustále se rozšiřujícím jednáním páchaní trestné činnosti.

Oblast této kriminality je vymezena „**jako jednání namířené proti počítači, případně počítačové síti, nebo jako jednání, při němž je počítač použit jako nástroj pro spáchání trestného činu**“.³⁹

Jedná se o trestnou činnost, která obsahuje celou škálu různých projevů a forem. Například **kyberšikana** (útoky na sociálních sítích), **kyberstalking** (nebezpečné pronásledování), **kybergrooming** (ovlivnění oběti za účelem jejího

³⁹ KOLOUCH, Jan. *CYBERCRIME*. 1. vydání [online]. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2016. ISBN 978-80-88168-18-8. str. 34

ovlivnění), **sexting** (zasílání souborů se sexuálním obsahem) a další. Hojně rozšířená a nebezpečná je zejména v oblasti dětské pornografie a nelze nezmínit ani oblast **kyberterorismu**. Tyto uvedené projevy a formy spadají do oblasti obecné kriminality, ale ani oblast hospodářské kriminality není vůči IT kriminalitě imunní.

V rámci hospodářské kriminality se jedná zejména o různé formy internetových podvodů jako je například **phishing**, **pharming**, **spear phishing**, **vishing** a **smishing**. V takovém případě pak můžeme hovořit zejména o spáchání trestného činu Podvod podle § 209 trestního zákoníku a trestného činu Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 trestního zákoníku, případně jiných trestných činů.

1.7.1. Formy internetových podvodů

Phishing je podvodné či klamavé jednání, jehož cílem je získat informace o uživateli, zejména číslo kreditní karty, PIN, přihlašovací údaje do internetového bankovníctví apod. Jeho podstatou je rozesílání podvodných zpráv obrovskému množství potencionálních obětí s tím, že „někdo se určitě chytne“. Toto podvodné jednání má v uživateli vzbudit důvěru, snížit jeho ostražitost a přimět jej jednat podle pachatele. Typicky se jedná o příchozí email, který na první pohled nevzbuzuje žádné podezření. Součástí takového emailu pak bývá odkaz, na který má uživatel kliknout. Po kliknutí je uživatel přesměrován na podvodné stránky, například online obchodu nebo internetového bankovníctví, v rámci kterých uživatel, s vědomím, že se jedná o seriózní stránky, vyplní potřebné informace do formuláře nebo v rámci přihlášení. Případně může dojít ke stažení nežádoucího programu (malware, viru), který si potřebné údaje posbírá sám, bez vědomí uživatele.

Pharming je nebezpečnější formou phishingu. Jeho podstatou je útok na originální webové stránky. Při zadání webové adresy je uživatel přesměrován na podvodné stránky, které vypadají téměř shodně s originálními, následně uživatel zadá přihlašovací údaje, které tak získá útočník. Zpravidla se bude jednat o podvodné stránky internetového bankovníctví.

Spear phishing je opět formou phishingového útoku, ale s tím rozdílem, že je směřován vůči konkrétní skupině, organizaci nebo osobě. Cílem útoku jsou pak informace, data a údaje nacházející se v této organizaci, např. duševní vlastnictví, obchodní strategie, know-how apod. Za takovým útokem může být skupina hackerů nebo také teroristická organizace.

Vishing je opět forma phishingového útoku, který však probíhá prostřednictvím telefonního hovoru. Útočník se v rámci hovoru představí jako zástupce banky a od uživatele se snaží vylákat přihlašovací údaje, hesla, PIN, číslo platební karty s tím, že bankovní účet uživatele byl napaden a poskytnutí těchto údajů je nutné pro jeho ochranu. Takový hovor je typicky realizován v pozdních večerních hodinách, aby uživatel byl co nejméně ostražitý.

Smishing funguje na obdobném principu jako vishing, pouze s tím rozdílem, že využívá zaslaných SMS zpráv. Jeho podstatou je donutit uživatele zaplatit požadovanou částku, například formou dárcovské SMS zprávy, nebo jej přimět kliknout na zasláný odkaz.

1.7.2. Případy internetových podvodů

V této podkapitole jsou uvedeny dva případy phishingových útoků, které pachatelé využívají s cílem vylákat peněžní prostředky od poškozených osob.

Mezi nejčastější způsob phishingového útoku patří případy, ve kterých se pachatel nebo pachatelé vydávají za vojáka USA na misi v jihovýchodní Asii, prostřednictvím různých seznamek se pak zkontaktují s osamělou ženou, se kterou komunikují a postupně získávají její důvěru. Po získání důvěry je pak žena požádána o zaslání peněžních prostředků na vyplacení vojáka s tím, že jí je přislíbena společná budoucnost. Peněžní prostředky jsou ženou zaslány na bankovní účty v zahraničí, přičemž pachatel následně přestává komunikovat. Tímto způsobem jsou od žen vylákány peněžní prostředky v řádech desetitisíců a stovek tisíců korun. Netřeba dodávat, že k žádné společné budoucnosti nakonec nedochází.

Jedním z nejnovějších způsobů phishingového útoku je reagování pachatele nebo pachatelů na inzeráty umístěných na různých inzertních

portálech (typicky sbazar.cz, bazos.cz, marketplace). Pachatel prostřednictvím sms nebo WhatsApp kontaktuje prodávajícího se zájmem o koupi nabízené věci, kterou požaduje provést přes kurýra české pošty nebo zásilkovny s tím, že po uhrazení ceny bude odeslán balíku kompletně zařízeno tímto kurýrem. Proávajícímu je následně odeslán odkaz na falešné webové stránky české pošty nebo zásilkovny, případně jiného poskytovatele služeb, na kterých je prodávající vyzván k zadání údajů své platební karty s tím, že po jejich zadání mu bude připsána požadovaná částka. Po zadání údajů platební karty však nedochází k připsání peněžních prostředků, ale naopak k jejich stržení z účtu prodávajícího. Pachatel pak následně přestává komunikovat.

Uvedené případy phishingových útoků jsou pak prověřovány pro podezření ze spáchání trestného činu Podvod podle § 209 trestního zákoníku, neboť pachatel, v úmyslu získat neoprávněný majetkový prospěch, uvede v omyl poškozené, s cílem vylákat peněžní prostředky. Je nutné uvést, že většina poškozených jedná v dobré víře a dobrovolně odešle peněžní prostředky, případně dobrovolně zadá údaje o své platební kartě.

Internetové podvody jsou neustále se rozvíjející trestnou činností, která je stále sofistikovanější a propracovanější, přičemž její prověřování a vyšetřování je náročné, složité a zdoluhavé. Pachatelé využívají předplacených anonymních SIM karet, využívají smyšlené emailové adresy a připojení k internetu přes veřejná Wi-Fi. Dále se jedná o případy, ve kterých pachatel jedná mimo území České republiky, nejčastěji z Asie nebo Afriky. Šance na odhalení takového pachatele je pak prakticky nulová.

1.8. Indikátory hospodářské kriminality

V oblasti hospodářské kriminality jsou důležitým jevem tzv. **Indikátory**. Jedná se o určité signály, informace a skutečnosti, nasvědčující páčání hospodářské trestné činnosti.

V rámci operativně pátrací činnosti, zejména při odhalování (vyhledání) a objasňování trestné činnosti (viz 2. kapitola této práce), je nutné se na takové indikátory zaměřit, neboť vypovídají o možném páčání hospodářské trestné

činnosti. Na základě operativně pátrací činnosti lze za takové indikátory považovat:

- osoba, která má větší výdaje než příjmy (žije na vysoké noze), má více majetku než odpovídá příjmům,
- upomínky věřitelů,
- nerespektování soudem uložených platebních rozkazů,
- překračování poskytnutých kontokorentních úvěrů a ostatních peněžních limitů sjednaných bankou,
- neproplácení vystavených peněžních šeků či neprovádění platebních příkazů bankou z důvodu nekrytého účtu,
- bezvýsledná jednání s bankovními institucemi o poskytnutí úvěru,
- nedostatky ve vedení účetnictví (různé machinace, vedení dvojího účetnictví či jeho nevedení vůbec),
- uznání neexistujících závazků,
- hromadění nedoplatků,
- neplacení nájemného za užívané nemovitosti, neplacení leasingových splátek a záloh za poskytované služby (např. odběr energií, vodné a stočné...),
- nevyplácení mezd,
- neplacení sociálního a zdravotního pojištění,
- daňové nedoplatky,
- výprodej surovin a zboží za částky nižší než nákupní,
- příjem firemních peněžních prostředků prostřednictvím soukromých účtů,
- různé nevýhodné prodeje nemovitostí či jiné převody na spřízněné osoby nebo firmy, případně na osoby v příbuzenském poměru,
- postupné vyklízení firemních prostor (výrobních i administrativních) a odstranění firemního štítu,
- následné převedení sídla společnosti na novou adresu zejména za účelem převedení pod jiný FÚ,
- převod firmy na osobu tzv. „bílého koně“ za účelem zahlazení předchozí,

- nezákonné činnosti osob jednajících za společnost,

Dalším indikátorem možné hospodářské trestné činnosti je pak tzv. **podezřelý obchod**. Podle § 6 odst. 1 zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, se **podezřelým obchodem** rozumí „*obchod uskutečněný za okolností vyvolávajících podezření ze snahy o legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo podezření, že v obchodu užitě prostředky jsou určeny k financování terorismu, nebo že obchod jinak souvisí nebo je spojen s financováním terorismu, anebo jiná skutečnost, která by mohla takovému podezření nasvědčovat*“, zejména pokud

- a) klient provádí výběry nebo převody na jiné účty bezprostředně po hotovostních vkladech,
- b) během jednoho dne nebo ve dnech bezprostředně následujících uskuteční klient nápadně více peněžních operací, než je pro jeho činnost obvyklé,
- c) počet účtů zřizovaných klientem je ve zjevném nepoměru k předmětu jeho podnikatelské činnosti nebo jeho majetkovým poměrům,
- d) klient provádí převody majetku, které zjevně nemají ekonomický důvod, anebo provádí složité nebo neobvykle objemné obchody,
- e) prostředky, s nimiž klient nakládá, zjevně neodpovídají povaze nebo rozsahu jeho podnikatelské činnosti nebo jeho majetkovým poměrům,
- f) účet je využíván v rozporu s účelem, pro který byl zřízen,
- g) klient vykonává činnosti, které mohou napomáhat zastření jeho totožnosti nebo zastření totožnosti skutečného majitele,
- h) klientem nebo skutečným majitelem je osoba ze státu, který nedostatečně nebo vůbec neuplatňuje opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu,
- i) povinná osoba má pochybnosti o pravdivosti získaných identifikačních údajů o klientovi, nebo

- j) klient odmítá podrobit se kontrole nebo odmítá uvést identifikační údaje osoby, za kterou jedná,

podle odst. 2 je podezřelý obchod vždy, pokud

- a) klientem, osobou ve vlastnické nebo řídicí struktuře klienta, skutečným majitelem klienta, osobou jednající za klienta nebo osobou, která se jinak podílí na obchodu a je povinné osobě známa, je osoba, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí, nebo
- b) předmětem obchodu je nebo má být zboží nebo služby, vůči nimž Česká republika uplatňuje sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí,

V rámci zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, je bankovním institucím stanovena povinnost vyhodnocovat prováděné obchody a v případě zjištění skutečností vypovídajících o možném podezřelém obchodu, vyrozumět **Finanční analytický útvar Ministerstva financí**⁴⁰.

Demonstrativní výčet uvedený v § 6 však není konečným vodítkem pro stanovení podezřelého obchodu. Každé jednání nemusí být vždy podezřelé, vždy je nutné posoudit, zda okolnosti jednání směřují k zakrytí skutečné povahy či skutečného účely. Současně je nezbytné posoudit, zda jednání nevykazuje znaky, že jde nebo by mohlo důvodně jít o prostředky určené k legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo k financování terorismu.⁴¹

Je nutné uvést, že policejní orgán se o možném podezřelém obchodu dozví až v případě, že je mu takové jednání oznámeno ze strany Finančního analytického útvaru. Pro policejní orgán zabývající se hospodářskou kriminalitou

⁴⁰ **Finanční analytický útvar Ministerstva financí** – administrativní jednotka Ministerstva financí, která nemá žádné pravomoci policejního charakteru, základním úkolem je příjem a analýza tzv. oznámení o podezřelých obchodech – viz ŠUGÁR, Jan a kol. *Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-125-5. str. 26

⁴¹ REZKOVÁ, Marie. *Zákon proti praní špinavých peněz a proti financování terorismu (zákon č. 253/2008 Sb.)*. Komentář s příklady a předpisy související. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-733-1. str. 37

jsou tak lépe využitelné indikátory zjištěné v rámci vlastní operativně pátrací činnosti.

1.9. Dílčí závěr

Hospodářská kriminalita se pohybuje od skupiny trestných činů uvedených v hlavě páté zvláštní části trestního zákoníku a hlavy šesté zvláštní části trestního zákoníku, přičemž trestné činy hlavy šesté tvoří jakési jádro hospodářské kriminality, které je obaleno majetkovými a dalšími trestnými činy v hospodářské sféře. Obsahově se tedy jedná o velmi náročnou oblast kriminality, která vyžaduje znalost jak trestněprávních, tak občanskoprávních a ekonomických norem. Jedná se o sofistikovanou trestnou činnost prováděnou v ekonomickém prostředí, která se čím dál častěji využívá anonymity internetového prostředí.

Vymezení hospodářské kriminality je pro svoji obsáhlost velmi složité a problematické. Je důležité, aby takové vymezení bylo dostatečně široké, aby pod něj skutečně spadaly všechny hospodářské trestné činy. Dále je důležité, aby pojmy uvedené ve vymezení byly konkrétní a skutečně vymezovaly všechny případy, nikoliv jen většinu z nich.

Na základě uvedeného, ve spojitosti s výše uvedenými vymezeními, lze dle mého názoru vymezit hospodářskou kriminalitu jako **„protiprávní ekonomické jednání, kterým byl dosažen finanční nebo jiný prospěch, případně které ohrožuje nebo poškozuje hospodářský pořádek a to na úkor určitého ekonomického subjektu (stát, obchodní společnost, osoba samostatně výdělečně činná apod.), a které naplňuje zákonné znaky skutkových podstat některých trestných činů“**.

2. Operativně pátrací činnost a prostředky

Druhá kapitola této práce je zaměřena na termíny **„operativně pátrací činnost“** a **„operativně pátrací prostředky“**, jejich vymezení a stanovení a to za účelem jejich osvětlení a případného osvojení si nových poznatků. Jedná se o

činnost a prostředky, které jsou pro každého policistu, zabývajícího se trestnou činností, důležité pro získání poznatků, informací a důkazů o trestné činnosti.

2.1. Operativně pátrací činnost

Dle § 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o PČR“), *Policie České republiky (dále jen „policie“) je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor.*

Dle § 2 zákona o PČR, *Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.*

Hlavním úkolem policie je tedy boj proti kriminalitě a osobám, které páchají úmyslnou trestnou činnost a svým jednáním porušují dané zákony a pravidla společnosti.

Policejní orgány jsou k účinnému boji s kriminalitou vybaveny pravomocemi a oprávněními, které představují vážný zásah do základních práv a svobod občana, chráněných jak Ústavou ČR, tak Listinou základních práv a svobod.

V boji proti kriminalitě je důležitým policejním orgánem Služba kriminální policie a vyšetřování, která je také orgánem činným v trestním řízení. V rámci své činnosti plní úkoly v oblasti prevence, odhalování, objasňování a vyšetřování trestné činnosti, k čemuž využívá příslušné operativně pátrací prostředky a podpůrné operativně pátrací prostředky. V rámci této činnosti hovoříme o termínu „operativně pátrací činnost“.

„Operativně pátrací činností se rozumí postup oprávněných policistů⁴², kteří převážně utajovaným způsobem a s využitím příslušných operativně pátracích prostředků, získávají poznatky o trestné činnosti,

⁴² **Oprávněný policista** – policista zařazený v útvaru nebo organizačním článku služby kriminální policie a vyšetřování – viz Čl. 2 písm. a) Pokynu policejního prezidenta č. 15/2016, o operativně pátrací činnosti a zřizování pracovních týmů a pracovních skupin

s cílem předcházet trestné činnosti, odhalovat, objasňovat a vyšetřovat trestnou činnost“.

Případně šířeji: „Operativně pátrací činností se rozumí ucelený systém postupů, používání operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků, uskutečňovaný oprávněným útvarem podle zvláštních právních předpisů a z nich vycházejících interních aktů řízení, převážně utajovaným způsobem, zaměřený k ochraně zájmů chráněných zákony a mezinárodními smlouvami v trestněprávní oblasti a spočívající v soustavném získávání, shromažďování, prověřování a případně rozpracovávání operativních informací⁴³“.⁴⁴

Podstatou operativně pátrací činnosti je získání operativní informace a následná práce s touto informací, tj. její ověření, vyhodnocení a zpracování. K získání těchto informací jsou využívány jednotlivé postupy a prostředky operativně pátrací činnosti.⁴⁵

Základním cílem operativně pátrací činnosti je zodpovězení základních kriminalistických otázek: **kdo** (quis), **co** (quid), **kdy** (quando), **kde** (ubi), **jak** (qui), **proč** (quare), **čím** (quo).

2.1.1. Formy operativně pátrací činnosti

Z definice operativně pátrací činnosti vyplívají i její formy a to: **předcházení, odhalování, objasňování a vyšetřování.**

Předcházením (prevence) trestné činnosti se rozumí činnost policie, která směřuje k zamezení vzniku kriminality. Jedná se o činnost, v rámci které policie aktivně a preventivně působí v oblastech se zvýšeným rizikem výskytu kriminality a trestné činnosti.

⁴³ **Operativní informace** – informace důležitá pro předcházení a zamezování trestným činům, odhalování a dokumentování trestných činů, zjišťování pachatelů trestných činů nebo jiné zjištění důležité pro plnění úkolů policie – viz Čl. 2 písm. g) bod 1. Pokynu policejního prezidenta č. 15/2016, o operativně pátrací činnosti a zřizování pracovních týmů a pracovních skupin

⁴⁴ DVOŘÁČEK, Zdeněk a kol. *Základy činnosti policejních služeb, služba kriminální policie a vyšetřování, cizinecká a pohraniční policie*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2004. ISBN 80-7251-163-7. str. 51

⁴⁵ HRUŠKA, Lubor a kol. *Metodika odhalování, prověřování a vyšetřování trestné činnosti spojené s veřejnými zakázkami*. Ostrava: ACCENDO, 2016. str. 68

Odhalováním (vyhledáváním) trestné činnosti se rozumí činnost policie, na základě které je odhalována dosud skrytá trestná činnost a to za využití příslušných podpůrných operativně pátracích prostředků, zejména pak informátora, a za využití operativně pátracích postupů. Cílem je získávání poznatků o páchané trestné činnosti ze **zájmového prostředí**⁴⁶ takovým způsobem, aby získané poznatky mohly být využity v trestním řízení. V rámci této formy hovoříme o šetření k trestné činnosti, tj. postup před zahájením úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu.

Objasňováním trestné činnosti se rozumí činnost policie, která začíná od okamžiku odhalení trestné činnosti, a která směřuje k odhalení pachatele a všech kriminalisticky relevantních okolností, důležitých pro zahájení trestního řízení. Jedná se o činnost, která je prováděna po zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu, tj. prověřování trestné činnosti.

Po zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu hovoříme o tzv. přípravném řízení, které je rozděleno na fázi **prověřování**, tj. *část před zahájením trestního stíhání podle § 160 trestního řádu* a na fázi **vyšetřování**, tj. *část po zahájení trestního stíhání podle § 160 trestního řádu do podání obžaloby*.

V rámci prověřování je policejním orgánem zejména zjišťováno, zda je dáno důvodné podezření ze spáchání trestného činu, případně, kdo je osobou prověřovanou z jeho spáchání. Prověřování směřuje buď k ukončení trestního řízení (zejména dle § 159a trestního řádu) nebo k zahájení trestního stíhání podle § 160 trestního řádu. Zde se již ale bude jednat o fázi vyšetřování.

2.1.2. Postupy operativně pátrací činnosti

Dle § 69 odst. 1 zákona o PČR, *Policista před zahájením úkonů trestního řízení z vlastní iniciativy nebo na základě podnětu jiné osoby anebo orgánu za*

⁴⁶ **Zájmové prostředí** – prostředí, v němž lze důvodně předpokládat získání poznatků důležitých pro zamezování, odhalování a dokumentování trestných činů, ke zjišťování jejich pachatelů a k předcházení těmto trestným činům; **Získávání poznatků** ze zájmového prostředí je činnost policisty, který se zastíráním skutečného účelu své činnosti aktivně vyhledává, dokumentuje a vyhodnocuje poznatky o zájmovém prostředí a osobách v něm se pohybujících – viz § 70 odst. 1, 2 zákona o PČR

účelem získání poznatků o trestné činnosti vyhledává, odhaluje, a je-li to třeba, i dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. V rámci činnosti podle věty první je povinen předcházet trestné činnosti.

Dle § 69 odst. 2 zákona o PČR, *Policista při výkonu činností podle odstavce 1 postupuje podle tohoto zákona, za využití oprávnění a prostředků v něm uvedených.*

Odstavec 1 upravuje postup policisty před zahájením úkonů trestního řízení. Policista tak nejedná na základě trestního řádu, ale na základě zákona o PČR, přičemž úkoly zůstávají stejné, tedy vyhledávat, odhalovat a dokumentovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.

Za tímto účelem je policista oprávněn využívat postupy operativně pátrací činnosti, kterými se rozumí **osobní pátrání, operativní pronikání, získávání a prověrka operativních informací a operativní rozpracování.**⁴⁷

V různých odborných literaturách jsou k těmto termínům uvedena různá vymezení. V rámci diplomové práce jsem provedl vlastní vymezení stanovených termínů.

- **Osobní pátrání**

„Činnost oprávněného policisty, který za využití osobní a místní znalosti, evidenčních a pátracích informačních systémů policie a dalších informačních systémů právnických a fyzických osob, pátrá po pachatelích trestné činnosti, osobách a věcech“.

Jedná se o základní činnost pracovníka kriminální policie, spočívající zejména v získávání operativní informace a jejího okamžitého využití. Tato činnost klade vysoké nároky na pracovníka kriminální policie, zejména na jeho osobní kvality, odborné znalosti, schopnost využití osobní a místní znalosti a využití neformálních vztahů s veřejností.

⁴⁷ BUDKA, Ivan a kol. *Operativně pátrací činnost kriminální policie*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 1997. ISBN 8085981-52-1. str. 31

- **Operativní pronikání**

„Postup oprávněného policisty, který utajovaným způsobem, za využití podpůrných operativně pátracích prostředků, proniká do zájmového prostředí, s cílem získat operativní informace“.

Jde o velice náročnou činnost pracovníka kriminální policie, s cílem proniknout do zájmového prostředí a zajistit operativní informace, případně ověřit jejich věrohodnost. Za tímto účelem je důležité využití vhodných podpůrných operativně pátracích prostředků a to zejména krycích dokladů a informátora.

- **Získávání a prověrka operativních informací**

„Činnost oprávněného policisty, který získává a prověřuje poznatky o připravované, páchané nebo spáchané trestné činnosti, s cílem odhalit trestnou činnost a jejich pachatele“.

V rámci této operativně pátrací činnosti získává pracovník kriminální policie poznatky o trestné činnosti, u kterých následně prověřuje jejich věrohodnost. V případě, že touto činností není podezření z trestného činu vyloučeno, je pracovník kriminální policie povinen takové poznatky a informace dále rozpracovat, případně postoupit jinému příslušnému orgánu.

Mezi základní činnosti k získávání a prověrky operativních informací řadíme **operativní vytěžování osob, operativní obhlídku a operativní prověrku.**⁴⁸

- **Operativní vytěžování osob**

„Získávání informací o skutečnostech a okolnostech operativního zájmu prostřednictvím účelově zaměřeného rozhovoru otevřeně nebo se zakrytím cíle rozhovoru s osobami, které požadovanými informacemi disponují“.

Tato činnost spočívá zejména ve zjištění trestných činů, které nebyly dosud oznámeny, zjištění skutečností ke konkrétní trestné činnosti, dokumentování trestné činnosti, zjištění pachatelů trestné činnosti, ověření

⁴⁸ DVOŘÁK, Vratislav a KLOUBEK, Martin. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-351-2. str. 38

věrohodnosti informací poskytnutých od informátorů. Operativní vytěžování lze provádět jako **utajené**, **bez utajení**, **otevřené** nebo **zakryté**⁴⁹.

➤ **Operativní obhlídka**

„**Otevřené nebo skryté prozkoumání určitého místa v terénu, budovy nebo její části za účelem získání a dokumentování informací souvisejících s trestnou činností**“.

Jedná se o velmi náročnou činnost, která slouží především k zadokumentování potřebných skutečností o trestné činnosti. Úspěšnost operativní obhlídky spočívá zejména v pečlivé přípravě.

➤ **Operativní prověrka**

„**Souhrn úkonů a opatření směřujících k ověření, zda jsou předběžné informace o podezřelých osobách a jejich činnosti z hlediska operativně pátrací činnosti relevantní**“.

V rámci operativní prověrky jsou zjišťovány informace o podezřelých osobách a jejich činnosti, prověrka těchto informací a realizace potřebných opatření. Zjištěné informace je nutné analyzovat a stanovit, zda jsou dostatečně konkrétní a hodnověrné.

• **Operativní rozpracování**

„**Činnost oprávněného policisty, který převážně utajovaným způsobem, za využití vhodných podpůrných operativně pátracích prostředků a dalších oprávnění policie, získává a dokumentuje poznatky o trestné činnosti, s cílem získat dostatečné podklady pro zahájení úkonů trestního řízení**“.

V rámci operativního rozpracování dochází k založení **kriminálního spisu**⁵⁰, do kterého se zařazují a evidují získané, či doručené dokumenty. Pokud

⁴⁹ **Utajené** – pokud je nutné utajit samotné provedení vytěžování, včetně jeho předmětu; **Bez utajení** – pokud není nutné nebo možné vytěžování osob utajit; **Otevřené** – vytěžovaná osoba je seznámena s předmětem a charakterem informací; **Zakryté** – vedeno pod vhodnou legendou, vytěžovaná osoba sděluje údaje, aniž si to uvědomuje – viz DVOŘÁK, Vratislav a KLOUBEK, Martin. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-351-2. str. 38-39

jsou v průběhu operativního rozpracování zjištěny skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jsou zahájeny úkony trestního řízení.

2.1.3. Opatření k zabezpečení ochrany operativně pátrací činnosti

Policista v rámci zabezpečení ochrany operativně pátrací činnosti, tj. před jejím narušením či vyzrazením, je oprávněn použít opatření, mezi která řadíme **operativní legendu, operativní kombinaci a aplikační programové vybavení BLOKACE**.⁵¹

- **Operativní legenda**

„Hodnověrně působící smyšlené podání s vhodně zařazenými pravdivými prvky navazujícími na přirozeně vzniklou situaci“.

- **Operativní kombinace**

„Zpravidla několik účelově a časově navazujících opatření, která jsou za využití přirozeně vzniklé situace a vhodné operativní legendy cílevědomě zaměřena na zjištění významných skutečností souvisejících s trestnou činností, vedeným operativním rozpracováním nebo trestním řízením, případně na vytvoření vhodné situace k ochraně osoby“.

- **Aplikační programové vybavení BLOKACE**

„Informační systém provozovaný policií na centrální a lokální úrovni na základě § 60 a § 85 až 88 zákona o PČR, jehož účelem je:

- a) zabránit narušení operativního rozpracování a poskytnout možnost soustředit další poznatky o trestné činnosti,
- b) zamezit zmaření účelu trestního řízení,

⁵⁰ **Kriminální spis** – soubor dokumentů, které se spojují ve spis a vztahují se k operativnímu rozpracování – viz Čl. 2 písm. f) Pokynu policejního prezidenta č. 15/2016, o operativně pátrací činnosti a zřizování pracovních týmů a pracovních skupin

⁵¹ Čl. 4 Pokynu policejního prezidenta č. 15/2016, o operativně pátrací činnosti a zřizování pracovních týmů a pracovních skupin

- c) zajistit ochranu informátora, agenta, osoby, která se podílí na sledování zásilky, předstíraném převodu nebo použití agenta a ochranu chráněné osoby,

2.2. Operativně pátrací prostředky

Operativně pátrací prostředky členíme podle právních předpisů, které je upravují a to na operativně pátrací prostředky kodifikované trestním řádem a na podpůrné operativně pátrací prostředky kodifikované zákonem o PČR.

„Operativně pátracími prostředky se rozumí souhrn opatření policejních orgánů, využívaných v souladu s trestním řádem a s dalšími právními předpisy, za účelem předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, pátrání po osobách, věcech a důkazech“.

Do konce roku 2001 bylo používání operativně pátracích prostředků upraveno zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, předpis zrušen k 1.1.2009. Na základě zákona č. 265/2001 Sb., s účinností od 1.1.2002, byla úprava používání operativně pátracích prostředků přenesena do trestního řádu, kde je uspořádána pod § 158b až 158f.

Operativně pátrací prostředky jsou taxativně stanoveny trestním řádem, kde jsou také upraveny zákonné podmínky pro jejich používání.

Operativně pátracími prostředky se rozumí:

- a) **předstíraný převod** (§ 158c trestního řádu),
- b) **sledování osob a věcí** (§ 158d trestního řádu),
- c) **použití agenta** (§ 158e trestního řádu),

Policejní orgány jsou oprávněny používat operativně pátrací prostředky jen v řízení o úmyslném trestném činu za podmínek uvedených v § 158b trestního řádu. Jsou tedy využívány pro dokazování v trestním řízení. Použití těchto prostředků je povolováno buď dozorujícím státním zástupcem, nebo soudcem a to především ve stádiu před zahájením trestního stíhání konkrétní osoby podle § 160 odst. 1 trestního řádu.

Na základě § 158b odst. 2 trestního řádu je možno operativně pátrací prostředky použít:

- výhradně pro účely trestního řízení, nesmí sledovat jiný účel,
- pokud sledovaného účelu není možno dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo,
- s co nejmenším omezením občanských práv a svobod,

Z uvedených zákonných podmínek vyplívá, že při použití operativně pátracích prostředků musí existovat důvodné podezření ze spáchání úmyslného trestného činu a musí být zvaženo i to, zda podezření z takového úmyslného trestného činu nelze prověřovat a následně dokazovat i jinými důkazními prostředky obsaženými v trestním řádu (zajištěním věcí, odborným vyjádřením, znaleckým posudkem, výsledkem podezřelého, obviněného, svědků apod.), při respektování zásady rychlosti řízení a hospodárnosti a efektivnosti provádění úkonů v trestním řízení.⁵²

Operativně pátrací prostředky se používají utajeně a to jen v nezbytně nutné míře, s co nejmenším zásahem do základních práv a svobod osob, vůči nimž směřují.

Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona lze použít jako důkaz (§ 158b odst. 3 trestního řádu).

Zvukovým záznamem se rozumí zaznamenávání zvukové komunikace sledované osoby s jinou osobou a to zejména skrytým diktafonem nebo prostorovým odposlechem.

Obrazovým záznamem se rozumí zaznamenávání obrazu sledované osoby nebo věci a to zejména skrytou videokamerou, fotoaparátem nebo bezpečnostními kamerami na veřejně přístupných místech.

Jinými záznamy se rozumí záznamy získané prostřednictvím počítače, datové sítě, elektronické pošty apod.

⁵² VANTUCH, Pavel. *Hospodářská trestná činnost*. 2. Doplněné a přepracované vydání. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87001-19-6. str. 67

Pořídít zvukové, obrazové a jiné záznamy lze pouze při použití operativně pátracích prostředků, za podmínek stanovených v trestním řádu. Za podmínek, že tyto záznamy byly získány způsobem, který stanoví trestní řád, je možno je použít jako důkaz v dalších stádiích trestního řízení, včetně řízení před soudem.

2.2.1. Předstíraný převod

Dle § 158c odst. 1 trestního řádu se **předstíraným převodem** rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci,

- a) **k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení** (omamné a psychotropní látky, prekursory a jedy, střelné zbraně a střelivo, vojenský materiál a výbušniny, radioaktivní materiál),
- b) **jejíž držení je nepřípustné** (věci, které nesmějí být předmětem vlastnických vztahů, např. zakázané zbraně, střelivo a munice, některé výbušniny a radioaktivní materiál),
- c) **pochází z trestného činu** (věc, kterou si pachatel neoprávněně přisvojil nebo byla trestným činem vyrobena (např. padělané peníze) nebo byla trestným činem získána (např. úplatek),
- d) **je určena ke spáchání trestného činu** (např. padělatelské náčiní, věci na výrobu omamných a psychotropních látek),

Podstatou tohoto operativně pátracího prostředku je předstírání právního úkonu, spočívajícího v koupi, prodeji nebo jiném způsobu převodu věci. Lze předstírat smlouvu o koupi a prodeji anebo o jiném způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci (např. darovací smlouvou, nabytím vlastnictví v dědickém řízení), přičemž není nutno hledět na další omezující podmínky nabytí vlastnictví k věci. Nezáleží na tom, jakým právním předpisem by se smlouva, která je předstírána, řídila.⁵³

⁵³ VANTUCH, Pavel. *Hospodářská trestná činnost*. 2. Doplněné a přepracované vydání. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87001-19-6. str. 68

Předstíraný převod lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce (§ 158c odst. 2 trestního řádu) a to na základě spolehlivě zjištěného skutkového stavu a řádně odůvodněné žádosti policejního orgánu.

Předstíraný převod lze provést jen se schváleným plánem, který obsahuje zejména:⁵⁴

- výstižný popis situace a okolností, které odůvodňují provedení předstíraného převodu,
- předpokládaný cíl sledovaný předstíraným převodem,
- označení osob zúčastněných na provedení předstíraného převodu,
- způsob dokumentace předstíraného převodu,
- zajištění součinnostních opatření s jednotlivými subjekty,
- navrhovaná opatření vedoucí k dosažení cíle,

Nesnese-li věc odkladu, lze předstíraný převod provést i bez povolení. Policejní orgán je však povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen provádění předstíraného převodu ukončit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít (§ 158c odst. 3 trestního řádu).

2.2.2. Sledování osob a věcí

Dle § 158d odst. 1 trestního řádu se **sledováním osob a věcí** rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Pokud policejní orgán při sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam s obsahem této komunikace zničit a poznatky, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

Podstatou sledování je jeho provádění utajeným způsobem a to ve vztahu k osobám, které jsou sledovány, popřípadě, které nakládají se sledovanou věcí.

⁵⁴ DVOŘÁČEK, Zdeněk a kol. *Základy činnosti policejních služeb, služba kriminální policie a vyšetřování, cizinecká a pohraniční policie*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2004. ISBN 80-7251-163-7. str. 56

Sledování osob a věcí má plnit tyto základní úkoly:⁵⁵

- získávat poznatky o osobách a věcech vedoucí k objasnění a prověření skutečností nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele,
- zjistit skutečnosti důležité pro další postup v trestním řízení,
- vyhledat a opatřit důkazy,
- předcházet a zabraňovat trestným činům,

Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce (§158d odst. 2 trestního řádu).

Pokud má být s využitím technických prostředků zasahováno do nedotknutelnosti obydlí nebo do listovního tajemství anebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí, lze sledování provést jen na základě předchozího povolení soudce (§ 158d odst. 3 trestního řádu).

Povolit sledování tedy může buď státní zástupce, nebo soudce, jak vyplívá z jednotlivých ustanovení, přičemž v obou případech musí být žádost řádně odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost, včetně údajů o osobách a věcech, které mají být sledovány, pokud jsou policejnímu orgánu známy. V povolení musí být stanovena doba, po kterou bude sledování prováděno a která nesmí být delší než šest měsíců, přičemž lhůtu lze na základě nové žádosti prodloužit vždy na dobu nejvýše šesti měsíců (§ 158d odst. 4 trestního řádu).

Sledování lze zahájit i bez povolení, pokud věc nesnese odkladu a pokud se nejedná o případy uvedené v odstavci 3. Policejní orgán je však povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít (§ 158d odst. 5 trestního řádu).

⁵⁵ DVOŘÁČEK, Zdeněk a kol. *Základy činnosti policejních služeb, služba kriminální policie a vyšetřování, cizinecká a pohraniční policie*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2004. ISBN 80-7251-163-7. str. 57

2.2.3. Použití agenta

Operativně pátrací prostředek **použití agenta** je využíván k pronikání do zájmového prostředí a to v případech závažné kriminality, zejména pak organizované. V § 158e odst. 1 trestního řádu jsou taxativně vyjmenované zločiny, u kterých lze tento prostředek použít.

Oprávnění použít policejního agenta je vázáno k trestnímu řízení:

- pro zvláště závažný zločin (s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let),
- pro trestný čin spáchaný ve prospěch **organizované zločinecké skupiny**⁵⁶,
- pro trestný čin pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 trestního zákoníku),
- pro trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 odst. 1 písm. e), odst. 2 až 4 trestního zákoníku),
- pro trestný čin sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 trestního zákoníku),
- pro trestný čin pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 trestního zákoníku),
- pro trestný čin pletichy při veřejné dražbě (§ 258 trestního zákoníku),
- pro trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 trestního zákoníku),
- pro trestný čin přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku),
- pro trestný čin podplácení (§ 332 trestního zákoníku),
- pro trestný čin nepřímého úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku),
- pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána,

Agentem je příslušník Policie ČR (v gesci Útvaru speciálních činností SKPV) nebo příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS), který plní úkoly uložené mu řídicím orgánem, a který je ke své činnosti

⁵⁶ **Organizovaná zločinecká skupina** – společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti – viz § 129 trestního zákoníku

speciálně vyškolen a vycvičen, a u kterého nehrozí vzhledem k předchozímu vztahu k bezpečnostním sborům vyzrazení. GIBS má toto oprávnění, jelikož šetří také trestnou činnost policistů, a proto musí mít možnost použít agenta bez toho, aniž by musela předem informovat Policii ČR.

Policejním agentem může být také příslušník zahraničního bezpečnostního sboru, který vykonává v rozsahu nezbytném pro plnění úkolů oprávnění a povinnosti příslušníka Policie ČR nebo GIBS. Při provádění úkonů na území České republiky je vázán právním řádem České republiky a jeho činnost řídí příslušník Policie ČR (v gesci Útvaru speciálních činností SKPV) nebo příslušník GIBS.⁵⁷

V rámci své činnosti agent vystupuje pod **zpravodajskou legendou**, tj. že zastírá svoji skutečnou totožnost, příslušnost k Policii ČR a skutečný účel své činnosti. K proniknutí do zájmového prostředí využívá především metodu zavedení pod operativní legendou, v důsledku které je agent do zájmového prostředí získán a zaveden osobami ze zájmového prostředí, které tak jednájí zdánlivě na základě vlastního rozhodnutí.⁵⁸

Činnost agenta povoluje soudce vrchního soudu, a to na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který návrh podává. Takový návrh je oprávněn podat evropský žalobce. V povolení musí být uveden účel použití a doba, po kterou bude agent použit, a údaje umožňující identifikaci agenta. Na základě nového návrhu, obsahujícího vyhodnocení dosavadní činnosti agenta, lze dobu povolení prodloužit, a to i opakovaně (§ 158e odst. 4 trestního řádu).

Agent je povinen při své činnosti volit takové prostředky, které jsou způsobilé ke splnění jeho služebního úkolu a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad míru nezbytně nutnou. Při plnění úkolů je oprávněn vykonávat hospodářskou činnost, k jejichž vykonávání je třeba zvláštního oprávnění, povolení či registrace. Dále je oprávněn, bez dalšího povolení, k provedení předstíraného převodu podle § 158c trestního řádu a ke

⁵⁷ § 59 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

⁵⁸ HABICH, Lukáš, KLOUBEK, Martin a kol. *Činnost policejních služeb*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2019. ISBN 978-80-7251-481-6. str. 72

sledování osob a věcí v rozsahu § 158d odst. 2 trestního řádu, tj. sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. K používání podpůrných operativně pátracích prostředků nepotřebuje agent další povolení.

2.3. Operativně pátrací opatření

V předešlé části jsme si rozebrali operativně pátrací prostředky upravené trestním řádem (§ 158c až 158e trestního řádu). Mezi tyto prostředky však zahrnujeme ještě další oprávnění, opět upravená trestním řádem, které policejní orgán může využít v rámci operativně pátrací činnosti, tj. při předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, při pátrání po osobách, věcech a důkazech. Jedná se o **operativně pátrací opatření** upravené v § 86 až 88a trestního řádu.

Operativně pátracími opatřeními se rozumí:

- a) **zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování** (§ 86 až 87c trestního řádu),
- b) **odposlech a záznam telekomunikačního provozu** (§ 88 až 88a trestního řádu),

2.3.1. Zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování

Podle Čl. 13 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) *nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.*

Institut zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování dle § 86 až 87b trestního řádu je svým obsahem přípustným zásahem do ústavně zaručeného práva listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv.

Ve smyslu § 86 až 87b trestního řádu se zásilkou rozumí předmět dopravovaný jakýmkoliv způsobem, ať již s využitím pošty nebo jiné osoby, včetně dopravy skrytým způsobem.

Za zásilku může být považován rovněž předmět nebo písemnost, které nejsou dopravovány přepravcem (například poštou, jako přepravní spěšnina v železniční dopravě, kurýrní službou), ale rovněž fyzickou osobou, a to přímo, nebo například jako spoluzavazadlo v letecké dopravě.⁵⁹

Zadržení zásilky dle § 86 trestního řádu se užije tehdy, *je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení v konkrétní věci nutno zjistit obsah nedoručených poštovních zásilek, jiných zásilek nebo telegramů.*

O zadržení zásilky rozhoduje státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu. Na základě takového nařízení pak právnické nebo fyzické osobě (pošta nebo osoba provádějící přepravu zásilky), vzniká povinnost zásilku vydat státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.

Pokud věc nesnese odkladu a nařízení nelze předem dosáhnout, může policejní orgán vydat příkaz k pozdržení zásilky, přičemž je povinen do 24 hodin vyrozumět státního zástupce. Pokud pošta nebo osoba provádějící dopravu zásilek neobdrží do tří dnů nařízení od státního zástupce k zadržení zásilky, nesmí dopravu zásilek dále zdržovat.

Otevření zásilky dle § 87 trestního řádu může v řízení před soudem provést předseda senátu nebo v přípravném řízení se souhlasem soudce státní zástupce nebo policejní orgán.

Provést otevření zásilky je možné pouze na základě odůvodněného podezření, že zásilka obsahuje věc důležitou pro trestní řízení, např. omamné a psychotropní látky, střelné zbraně, výbušniny, padělané nebo pozměněné peníze, případně věci, k jejichž držení je třeba povolení, jejichž držení je zakázáno, věci určené ke spáchání trestného činu nebo získané trestným činem.

Otevřená zásilka se odevzdá adresátovi, a není-li jeho pobyt znám a není-li zásilka určena do vlastních rukou, některému z jeho rodinných příslušníků;

⁵⁹ HABICH, Lukáš, KLOUBEK, Martin a kol. *Činnost policejních služeb*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2019. ISBN 978-80-7251-481-6. str. 73

jinak se zásilka vrátí odesílateli. V případě důvodného předpokladu, že odevzdáním zásilky by mohlo dojít ke zmaření nebo podstatnému ztížení účelu trestního stíhání, připojí se zásilka ke spisu. Pokud je to možné, oznámí se adresátovi obsah písemnosti. V zájmu trestního řízení může být zásilka doručena tak, aby adresát nepoznal její zadržení a otevření.

Záměna zásilky dle § 87a trestního řádu se provede v zájmu zjištění osob podílejících se na nakládání se zásilkou obsahující nebezpečné věci, např. omamné a psychotropní látky, střelné zbraně, výbušniny, padělané nebo pozměněné peníze, případně věci, k jejichž držení je třeba povolení, jejichž držení je zakázáno, věci určené ke spáchání trestného činu nebo získané trestným činem.

Obsahem takové zásilky je vše, co se v ní nachází, nemusí to být jen deklarovaný obsah, ale i obsah ukrytý.

Nařídít záměnu obsahu takové zásilky může předseda senátu nebo v přípravném řízení se souhlasem soudce státní zástupce, přičemž záměnu provede policejní orgán, který o tom sepíše záznam a zabezpečí úschovu zaměněných věcí a materiálů, se kterými se nakládá jako s věcmi odňatými. Zásilka se zaměněným obsahem se pak předá k další přepravě.

Sledovaná zásilky dle § 87b trestního řádu je zásilka, u níž je důvodné podezření, že obsahuje věci, pro které je možno provést její záměnu.

Sledování může v přípravném řízení nařídít státní zástupce, jestliže je to nutné k objasnění trestného činu nebo k odhalení jeho pachatelů a zjištění potřebných skutečností jiným způsobem by bylo neúčinné nebo podstatně ztížené. Sledování provede policejní orgán, který vůči osobám, které se sledovanou zásilkou nakládají, neprovádí žádné úkony směřující k vydání nebo odnětí věci.

V případě nebezpečí z prodlení může policejní orgán zahájit sledování i bez předchozího souhlasu státního zástupce, avšak neodkladně jej o tom vyrozumí a dále postupuje dle jeho pokynů. O průběhu sledování zásilky sepíše policejní orgán protokol, včetně obrazového nebo jiného záznamu.

2.3.2. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Institut odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle § 88 a 88a trestního řádu představuje stejný zásah do základního práva upraveného v Čl. 13 LZPS jako v případě institutu zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování dle § 86 až 87b trestního řádu.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je za vymezených podmínek dovoleným zásahem do tajemství zpráv podávaných telefonem nebo jiným podobným zařízením.

V trestním řádu jsou zakotveny dva druhy odposlechů, které jsou svou podstatou a smyslem dost rozdílné. V § 88 je upraven vlastní **odposlech a záznam telekomunikačního provozu**, který je prováděn v reálném čase komunikačních prostředků, tedy je odposloucháván a zaznamenáván aktuální hovor a jiné komunikační možnosti (např. zasílání SMS zpráv, komunikace prostřednictvím emailů apod.). Druhá forma odposlechu je uvedena v § 88a a představuje **zjišťování údajů z telekomunikačního provozu**, při kterém není prováděn reálný odposlech aktuálních hovorů a dalších komunikačních aktivit. Při tomto druhu odposlechu jsou sledovány a zaznamenávány tzv. lokalizační údaje.⁶⁰

Základní rozdíl mezi § 88 o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (elektronické komunikace) a § 88a o zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu (elektronické komunikace) je v tom, že § 88 směřuje do budoucna, zatímco § 88a se týká již uskutečněného telekomunikačního provozu (elektronické komunikace). Podle toho je třeba v konkrétním případě použít příslušný příkaz, a to buď k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu nebo k zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a trestního řádu.⁶¹

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle § 88 trestního řádu lze vyžádat pouze v případě, je-li vedeno trestní řízení pro zločin, na který

⁶⁰ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 166

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, § 1 – 156, 7. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2013, elektronická verze. str. 1250

zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let a další trestné činy taxativně vyjmenované v odst. 1 nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Podmínkou k vydání takového příkazu je, že lze důvodně předpokládat, že tak budou získány důkazy pro trestní řízení, a pokud nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.

Narídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce. V příkazu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která však nesmí být delší než čtyři měsíce, přičemž dobu lze opakovaně prodloužit a to vždy nejdéle na dobu čtyř měsíců. Vydaný písemný příkaz musí být řádně odůvodněn, včetně případného konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu.

V případě pravomocného ukončení trestní věci je orgán činný v trestním řízení, v jehož gesci probíhal odposlech a záznam telekomunikačního provozu, povinen informovat uživatele odposlouchávané stanice o skutečnosti, že byl odposloucháván. V řízení před soudem tuto informaci podává předseda senátu a v přípravném řízení je oprávněnou osobou státní zástupce, případně policejní orgán, pokud byla trestní věc pravomocně ukončena odložením dle § 159a trestního řádu. Tato povinnost je však omezena v případech nejzávažnější trestné činnosti nebo v případě, že by mohl být zmařen účel trestního řízení nebo by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví, práv a svobod osob.

Zjišťování údajů z telekomunikačního provozu dle § 88a trestního řádu je druhou formou odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Cílem tohoto odposlechu je zjistit technické a lokalizační údaje, tedy informace, kdo s kým byl v kontaktu, jaká užíval čísla, jak dlouho hovořil a odkud a kam bylo voláno. Dále je možné zjišťovat IP adresy, tedy informace a data, ze kterých osoba přistupovala prostřednictvím internetového připojení např. k emailové schránce nebo k jiným internetovým službám. Tyto informace jsou důležité zejména při objasňování internetových podvodů, které jsou v poslední době velmi rozšířené.

Vyžádat informace dle § 88a trestního řádu je možné pouze v případě, je-li vedeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně tři roky a další trestné činy taxativně vyjmenované v odst. 1 nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Zjistit údaje o telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství, nebo se na ně vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat je možné, pokud sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak, nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.

Vydat příkaz ke zjištění údajů z telekomunikačního provozu je oprávněn v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a v řízení před soudem předseda senátu. Takový příkaz musí být vydán písemně a musí být řádně odůvodněn, včetně případného konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu.

V souvislosti s touto formou odposlechu je také stanovena povinnost pro právnické a fyzické osoby, které zajišťují veřejnou telekomunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou telekomunikační službu, uchovávat provozní a lokalizační záznamy po dobu 6 měsíců. Na požádání jsou tyto subjekty povinny bezodkladně vyžádané provozní a lokalizační záznamy poskytnout orgánům činným v trestním řízení.⁶²

I v případě zjištění údajů z telekomunikačního provozu platí povinnost, v případě, že byla věc pravomocně skončena, informovat o nařízeném zjišťování údajů o telekomunikačním provozu osobu uživatele veřejně dostupné služby, pokud je známa. V přípravném řízení informace podává státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu. Také v tomto případě platí omezení na podání informací a to v rozsahu, jak bylo popsáno u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu.

⁶² CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. Vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 169

2.4. Podpůrné operativně pátrací prostředky

Dle § 72 zákona o PČR, *Policista je při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti, v souvislosti s trestním řízením a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby oprávněn používat podpůrné operativně pátrací prostředky.*

Podpůrnými operativně pátracími prostředky se rozumí:

- a) **informátor** (§ 73 zákona o PČR),
- b) **krycí prostředky, včetně krycího dokladu** (§ 74 a 75 zákona o PČR),
- c) **zabezpečovací technika** (§ 76 zákona o PČR),
- d) **zvláštní finanční prostředky** (§ 77 zákona o PČR),

Podpůrné operativně pátrací prostředky jsou upraveny zákonem o PČR a lze je použít jak před zahájením trestního řízení, tak v rámci trestního řízení nebo při zajišťování krátkodobé ochrany osoby nebo při pátrání po osobách a věcech. Jejich účelem je získat operativní informace využitelné v trestním řízení. Jejich používání je dále upraveno interními akty řízení policejního prezidenta. Nelze je však zaměňovat s operativně pátracími prostředky, které lze použít pouze za podmínek stanovených trestním řádem.

2.4.1. Informátor

Informátorem se rozumí fyzická osoba, která poskytuje policii informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyzrazena její spolupráce s policií. Informátorovi lze poskytnout za jeho činnost finanční nebo věcnou odměnu (§ 73 zákona o PČR).

Zákon o PČR přesně nestanoví, kdo může být informátorem, ale obecně je za něj považována fyzická osoba, způsobilá k právním úkonům, která poskytuje informace a služby na základě dobrovolnosti.

Způsobilost fyzické osoby k právním úkonům vzniká plně až s dovršením zletilosti, tj. dovršením osmnáctého roku života. Za informátora lze tedy považovat fyzickou osobu starší 18 let. Ve zvláštních případech a s ohledem na

zájmové prostředí, lze uvažovat i o osobě mladistvé, tj. starší 15 let. Takovou osobu je možné efektivně použít v prostředí, ve kterém dochází k trestné činnosti mladistvých. Informátorem by pak již neměla být osoba mladší 15 let (osoba nezletilá).

Podstatou činnosti informátora je utajeným způsobem poskytnout informace a služby, využitelné zejména při předcházení trestné činnosti nebo využitelné v souvislosti s trestním řízením. Jedná se tedy o zdroj poznatků o trestné činnosti.

Činnost informátora není nijak časově omezená, může se jednat o krátkodobou, ale i dlouhodobou spolupráci. Při své činnosti však informátor nese plnou odpovědnost za případné porušení právních předpisů.

Za poskytnuté informace a služby může informátor získat finanční nebo věcný dar, nebo mu mohou být uhrazeny vynaložené náklady související s jeho činností. Na tuto odměnu však není právní nárok.

2.4.2. Krycí prostředky

Krycím prostředkem se rozumí věc, včetně krycího dokladu, prostor nebo činnost sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby, k zabránění vyzrazení její činnosti nebo k zastírání činnosti policie (§ 74 zákona o PČR).

Ve smyslu zákona o PČR se jedná o **věci, prostory a činnosti**, které mají sloužit k zastírání (utajení) skutečné totožnosti a činnosti osoby jednající ve prospěch policie (např. informátor) a k utajení operativně pátracích úkonů.

Mezi **věci** můžeme například řadit dokumentační audio a video zařízení, která jsou upravena takovým způsobem, aby nebyl prozrazen jejich skutečný účel. Zvláštním druhem jsou pak **krycí doklady** (§ 75 zákona o PČR).

Dle § 75 odst. 1 zákona o PČR, *Krycím dokladem se rozumí listina, popřípadě jiný dokument sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby, k zabránění vyzrazení činnosti, krycího prostředku nebo zabezpečovací techniky, k zastírání policejní činnosti anebo k jiným podobným účelům.*

Podstatou krycího dokladu je utajit (zastírat, maskovat) skutečnou totožnost a činnost osoby, zabránit vyzrazení krycího prostředku nebo zabezpečovací techniky nebo zastírat policejní činnost.

Zákon o PČR taxativně vyjmenovává, které doklady a průkazy nesmějí být použity jako krycí doklady. *Krycím dokladem nesmí být průkaz poslance nebo senátora, člena vlády, guvernéra České národní banky, člena Nejvyššího kontrolního úřadu, inspektora Úřadu pro ochranu osobních údajů a soudce Ústavního soudu, služební průkaz soudce a státního zástupce a doklad osoby žijící nebo zemřelé (§ 75 odst. 2 zákona o PČR).*

V odst. 2 jsou pak uvedeny dva různorodé pojmy a to **doklad** a **průkaz**, které zákon o PČR však blíže nevymezuje. Obecně lze za **doklad** považovat veřejnou listinu vydanou na základě zákona (např. občanský průkaz, řidičský průkaz, cestovní pas), přičemž **průkaz** lze chápat jako listinu prokazující profesní zařazení osoby (např. průkaz poslance nebo senátora).⁶³

Jako krycí doklad také nesmí být použit doklad žijící nebo zemřelé, tj. existující, osoby a to z důvodu možného rizika vyzrazení.

Mezi **prostory** zařídíme objekty policie, které mají být utajeny před neoprávněnými osobami. Jedná se zejména o objekty využívané k činnosti zvláštních a speciálních útvarů, například konspirační byty nebo objekty používané pro pozorování a dokumentování trestné činnosti.

Z hlediska **činností** se pak jedná o zakrytí přítomnosti a činnosti policie na konkrétním místě, jestliže mají být utajeny před nepovolanými osobami. Jedná se zejména o tajně prováděné obhlídky objektů, například před zadržením nebezpečného pachatele, před domovní prohlídkou, nebo k ochraně osob při aktivním opatření policie.⁶⁴

Použití krycího dokladu je podmíněno souhlasem ministra vnitra a to s ohledem na význam a současně i citlivost tohoto podpůrného operativně pátracího prostředku.

⁶³ ŠKODA, Jindřich; VAVERA, František; ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3. str. 276

⁶⁴ HABICH, Lukáš, KLOUBEK, Martin a kol. *Činnost policejních služeb*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2019. ISBN 978-80-7251-481-6. str. 69

2.4.3. Zabezpečovací technika

Zabezpečovací technikou se rozumí technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku⁶⁵ a bezpečnosti⁶⁶ (§ 76 zákona o PČR).

Technické prostředky, zařízení a jejich soubory nelze blíže zákonem definovat, neboť poměrně rychlý a neustálý vývoj této techniky by zapříčinil nutnost pravidelné novelizace zákona o PČR a interních aktů řízení v rámci Policie ČR.

Zabezpečovací technikou je myšlen technický prostředek, který umožní odstranit hrozbu pro veřejný pořádek a bezpečnost. Může jím být například technika napomáhající střežení objektů, technika využitelná na úseku krátkodobé ochrany osob nebo při dokumentování služebních úkonů.

2.4.4. Zvláštní finanční prostředky

Zvláštními finančními prostředky se rozumí vyčleněné finanční prostředky, které jsou používány k úhradě některých výdajů v souvislosti se získáváním poznatků o trestné činnosti, používáním podpůrných operativně pátracích prostředků, používáním operativně pátracích prostředků podle trestního řádu a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby. Na nakládání se zvláštními finančními prostředky se nevztahují právní předpisy upravující hospodaření s peněžními prostředky státu (§ 77 odst. 1 zákona o PČR).

Zvláštní finanční prostředky lze užít nejen v rámci činnosti podle zákona o PČR, ale i v rámci trestního řízení, včetně zajišťování krátkodobé ochrany osoby. Jedná se o vyčleněné finanční prostředky, jejichž hospodaření je upraveno interními akty řízení upřesňující pravidla pro nakládání s těmito prostředky.

⁶⁵ **Veřejný pořádek** - souhrn společenských vztahů, které vznikají, rozvíjejí se a zanikají na místech veřejných a veřejnosti přístupných, které jsou upraveny právními i neprávními normativními systémy, jejichž zachování je významné pro zajištění klidného a bezporuchového chodu společnosti

⁶⁶ **Bezpečnost** – stav, kdy systému (společnosti) objektivně nehrozí závažnější újma, a kdy jsou na minimum eliminovány hrozby a rizika (stav, ke kterému se snažíme přiblížit)

2.5. Dílčí závěr

Služba kriminální policie a vyšetřování plní významnou úlohu na úseku předcházení, odhalování, objasňování a vyšetřování trestné činnosti. Jde o jeden z mnoha policejních orgánů, který chrání práva a oprávněné zájmy všech občanů a organizací v České republice před trestnou činností. Za tímto účelem je oprávněn využívat prostředky, postupy a další oprávnění dané zákonem.

Odhalit a objasnit trestnou činnost je náročný úkol, k jehož splnění je důležité získat určité informace nebo zjistit určité skutečnosti a okolnosti, vypátrat určité osoby nebo věci, přičemž tohoto nelze dosáhnout bez použití operativně pátrací činnosti ve spojitosti s příslušnými podpůrnými operativně pátracími prostředky a operativně pátracími prostředky. Využití všech těchto činností, postupů a prostředků významným způsobem přispívá k tomu, aby bylo možno zahájit trestní stíhání proti konkrétní osobě.

3. Případy použití operativně pátracích prostředků

Úkolem policejního orgánu v přípravném řízení, tj. při prověřování a vyšetřování, je zjistit a zajistit důkazní prostředky důležité pro trestní řízení. Důkazní prostředek můžeme charakterizovat jako zdroj, ze kterého policejní orgán čerpá důkazy, např. ohledání místa činu, věci, osoby, výslechy zúčastněných osob (poškozený, svědek, obviněný, znalec apod.), jakékoliv písemné, obrazové, zvukové a digitální záznamy, odborná vyjádření a znalecké posudky.

Jednou z možností, jak zjistit a zajistit důkazní prostředky je využití operativně pátracích prostředků, operativně pátracích opatření, případně podpůrných operativně pátracích prostředků. Takto zjištěné důkazy lze však použít pouze v případě, že byly získány zákonným způsobem.

Využití operativně pátrací prostředky je možné v jakékoliv fázi přípravného řízení, tedy jak ve fázi prověřování, tak i ve fázi vyšetřování. Tímto způsobem policejní orgán získává přímé poznatky o určité skutečnosti, které pak dále využívá.

Oprávněnými útvary k využití operativně pátracích prostředků jsou všechny útvary Služby kriminální policie a vyšetřování, vybrané celorepublikové útvary PČR, Odbory operativní dokumentace jednotlivých krajských ředitelství, Útvar zvláštních činností PČR, provádějící kvalifikované a technicky náročné úkoly v rámci *sledování osob a věcí* (§ 158d trestního řádu), dále Útvar speciálních činností PČR, zajišťující provádění *předstíraného převodu* (§ 158c trestního řádu), *použití agenta* (§ 158e trestního řádu) a vydávání krycích dokladů. Dalším oprávněným útvarem je Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Ačkoliv je možné pomocí operativně pátracích prostředků zjistit a zajistit důkazní prostředky pro účely trestního řízení, jejich využití při prověřování a vyšetřování hospodářských trestných činů na úrovni územního odboru je však velmi omezené.

Co se týče **předstíraného převodu**, tak jeho využití při prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality na úrovni územního odboru je prakticky nulové. Během šestiletého působení na oddělení hospodářské kriminality jsem u sebe ani u svých kolegů nezaznamenal jediný případ, u kterého by bylo možné jej využít. V rámci hospodářské kriminality je jeho praktické využití možné až od krajské úrovně a to například při prověřování a vyšetřování trestné činnosti, týkající se padělání peněžních prostředků a to v souvislosti se zajišťováním padělaných peněžních prostředků a padělatelského náčiní.

Stejná situace pak nastává i u **použití agenta**. Tento operativně pátrací prostředek lze použít pouze u taxativně vyjmenovaných trestných činů, jak je uvedeno v předchozí kapitole. Ačkoliv se v tomto výčtu nacházejí i trestné činy prověřované na úrovni územního odboru, tak si nedokáží představit praktickou situaci, za které by dozorový státní zástupce podal návrh k jeho použití.

V rámci prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality na úrovni územního odboru je tak prakticky využitelný pouze operativně pátrací prostředek **sledování osob a věcí** dle § 158d trestního řádu. Jeho využití je možné například u již zmíněných internetových podvodů, jejichž počet v poslední době strmě stoupá.

Jako příklad uvádím internetový podvod prověřovaný na oddělení hospodářské kriminality, u kterého byl využit operativně pátrací prostředek **sledování osob a věcí**.

„Neznámý pachatel v prostoru veřejné sítě Internet, za využití různých sociálních sítí, nabízel poskytnutí nebankovních půjček a to bez ověření finanční situace žadatele, přičemž od žadatelů následně požadoval zaslání různých poplatků za poskytnutí půjčky, její vyřízení, vedení apod., avšak po obdržení těchto poplatků přestal se žadateli komunikovat a slíbenou půjčku neposkytl. Takto od některých žadatelů obdržel i poplatky v řádu desetitisíců. V rámci své činnosti neznámý pachatel využíval různé emailové schránky, ze kterých komunikoval se žadateli. Tímto svým jednáním neznámý pachatel způsobil větší škodu a to více jak 10 poškozeným.“

Uvedený případ byl prověřován pro podezření ze spáchání přečinu Podvod podle § 209 odst. 1, odst. 3 trestního zákoníku a přečinu Legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku.

V rámci prověřování byly zjištěny jednotlivé emailové schránky, ze kterých neznámý pachatel komunikoval, přičemž bylo nutné zjistit a zajistit konkrétní obsah jednotlivých emailových schránek, ze kterých by bylo možné zjistit údaje důležité pro trestní řízení a to zejména jednoznačné ztotožnění pachatele nebo případně dalších osob podílejících se na trestné činnosti a dále pak zjištění rozsahu trestné činnosti.

Za tímto účelem podal policejní orgán dozorovému státnímu zástupci podnět k vydání návrhu k povolení ke sledování osob a věcí dle § 158d trestního řádu, přičemž dozorový státní zástupce podnět policejního orgánu akceptoval a příslušnému soudu podal návrh k povolení ke sledování osob a věcí.

Příslušný soudce po prostudování spisového materiálu dospěl k závěru, že požadované údaje jsou zásadní pro další úspěšné vedení trestního řízení, kdy je třeba předejít situaci, že uživatel zájmových emailových schránek jakkoli upraví jejich obsah, případně částečně či úplně smaže jejich obsah, s cílem odstranit důkazy týkající se poskytnutí půjček, které doposud nebyly zjištěny.

Ve věci tedy soudce podle § 158d odst. 1, odst. 2, odst. 3, odst. 4 trestního řádu vydal povolení ke sledování osob a věcí, prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky, včetně pořizování záznamů a to zajištění a vydání veškerého obsahu všech uložených dat a to u zájmových emailových schránek, které jsou předmětem ochrany jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků.

Na základě vydaného povolení bylo přes Útvar zvláštních činností PČR provedeno zajištění obsahu všech uložených dat u zájmových emailových schránek.

Z takto zajištěných dat se však nakonec nepodařilo ztotožnit pachatele využívajícího zájmové emailové schránky, neboť sledování bylo ztíženo častým střídáním emailových schránek ze strany pachatele, mazáním emailové komunikace a v neposlední řadě přístupy do emailových schránek ze zahraničí. Ztotožnit osobu pachatele se nepodařilo ani v průběhu dalšího prověřování. Shora uvedený případ byl tedy policejním orgánem odložen dle § 159a odst. 5 trestního řádu, neboť se nepodařilo zjistit osobu, proti které by bylo možné zahájit trestní stíhání.

Ačkoliv v tomto případě využití operativně pátracího prostředku **sledování osob a věcí** nevedlo ke ztotožnění pachatele, zejména proto, že pachatel s největší pravděpodobností jednal ze zahraničí, jedná se o prostředek, který je možné využít i při prověřování a vyšetřování jiných hospodářských trestných činů, avšak jeho využití je zásadní zejména u páchaných internetových podvodů.

3.1. Případy použití operativně pátracích opatření

Dalším způsobem jak v trestním řízení zajistit důkazní prostředky je využití operativně pátracích opatření. Jedná se o opatření, která jsou upravena trestním řádem, a která zahrnujeme mezi operativně pátrací prostředky.

Zejména se jedná o **odposlech a záznam telekomunikačního provozu** (§ 88 až 88a trestního řádu). Dle mého názoru jde o opatření využitelné v celé škále hospodářských trestných činů.

Jako příklad uvádím případ prověřovaný na oddělení hospodářské kriminality, u kterého byl použit **odposlech a záznam telekomunikačního provozu**.

„Neznámý pachatel v prostoru veřejné sítě Internet, za využití různých webových portálů umožňující prodej zboží, umístil inzerát s nabídkou prodeje dárkového poukazu na zájezd, na který následně reagovalo několik poškozených, kteří dle pokynu pachatele odeslali požadovanou částku na bankovní účet, avšak následně žádný dárkový poukaz neobdrželi a pachatel přestal komunikovat. V rámci své činnosti neznámý pachatel využíval různé emailové schránky, telefonní čísla a bankovní účet založený na jméno jiné osoby, bez jejího vědomí.“

Uvedený případ byl prověřován pro podezření ze spáchání přečinu Podvod podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku.

V rámci prověřování byly zjištěny IP adresy, ze kterých neznámý pachatel jednak založil bankovní účet, jednak umístil inzerát s nabídkou a jednak přistupoval k emailovým schránkám, ze kterých komunikoval s poškozenými. Tyto IP adresy se podařilo zjistit postupem podle § 8 odst. 1, odst. 2 trestního řádu.

Jelikož se jednalo o shodné IP adresy, které byly využitelné i z hlediska času, neboť poskytovatelé připojení schraňují informace pouze půl roku zpětně, podal policejní orgán podnět dozorovému státnímu zástupci k podání návrhu na vydání příkazu podle § 88a odst. 1 trestního řádu ke zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu. Tento podnět se týkal jak zjištěných IP adres, tak i zjištěných mobilních telefonních čísel, které neznámý pachatel využíval.

Podnět byl podán, neboť uvedeným způsobem je možné zjistit informace a skutečnosti důležité pro trestní řízení a řádné objasnění věci, vedoucí zejména k odhalení pachatele, přičemž sledovaného účelu nelze vzhledem k povaze a způsobu spáchání jednání dosáhnout jinak. Z uvedených IP adres bude možné zjistit, zda se jedná o pevné nebo mobilní připojení a tedy i konkrétního uživatele

koncové stanice. Na základě zjištěných informací k IP adrese by případně mohlo být zahájeno trestní stíhání proti konkrétní osobě.

Dozorový státní zástupce s podaným podnětem policejního orgánu souhlasil a příslušnému soudu podal návrh na vydání příkazu ke zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a trestního řádu.

Soudce okresního soudu po prostudování spisového materiálu dospěl k závěru, že podaný podnět je důvodný, neboť zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu je nutné pro účely trestního řízení, zejména by poskytnuté údaje mohly vést ke ztotožnění pachatele, případně pachatelů, kteří se na trestné činnosti podílejí, dále také zjištění, z jakého místa byl inzerát podán, odkud bylo komunikováno s poškozenými a odkud byl založen bankovní účet.

Soudce okresního soudu podle § 88a odst. 1 trestního řádu vydal příkaz ke zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu týkající se zjištěným zájmových IP adres a mobilních telefonních čísel. Realizace příkazu pak byla opět vyžádána přes Útvar zvláštních činností PČR.

Ze strany Útvaru zvláštních činností PČR byly následně poskytnuty příslušné informace, týkající se zájmových IP adres a mobilních čísel. Z takto poskytnutých informací se však nepodařilo ztotožnit osobu pachatele, neboť u všech použitých mobilních číslech se jednalo o anonymní předplacené karty. K jednotlivým IP adresám pak bylo zjištěno, že se jedná o veřejně přístupné body Wi-Fi, ke kterým mělo v uvedené době přístup velké množství lidí. I tento případ byl tedy policejním orgánem odložen dle § 159a odst. 5 trestního řádu, neboť se nepodařilo zjistit osobu, proti které by bylo možné zahájit trestní stíhání.

Dalším příkladem možného využití **odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu** je opět případ prověřovaný na oddělení hospodářské kriminality.

„Neznámý pachatel v prostoru veřejné sítě Internet, umístil na diskuzní fórum odkazy na filehostingové servery, umožňující stažení většího množství audiovizuálních děl chráněných autorským zákonem, jejichž práva drží společnosti zastoupené Českou protipirátskou unií, čímž neoprávněně veřejně

šířil rozmnoženiny chráněných audiovizuálních děl a umožnil tak libovolnému počtu dalších osob stažení většího množství audiovizuálních děl, tedy neoprávněně zasáhl do zákonem chráněných práv k autorskému dílu.“

Případ byl prověřován pro podezření ze spáchání přečinu Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku.

V rámci vedeného prověřování byly zjištěny využitelné IP adresy, ze kterých měl neznámý pachatel umísťovat odkazy umožňující stažení audiovizuální děl.

Ve věci byl dozorovému státnímu zástupci podán podnět k podání návrhu na vydání příkazu podle § 88a odst. 1 trestního řádu ke zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, týkající se zájmových IP adres, neboť uvedeným způsobem je možné zjistit informace a skutečnosti důležité pro trestní řízení a řádné objasnění věci, vedoucí zejména k odhalení pachatele, přičemž sledovaného účelu nelze vzhledem k povaze a způsobu spáchání jednání dosáhnout jinak. Z uvedených IP adres bude možné zjistit, zda se jedná o pevné nebo mobilní připojení a tedy i konkrétního uživatele koncové stanice. Na základě zjištěných informací k IP adrese by případně mohlo být zahájeno trestní stíhání proti konkrétní osobě.

Dozorový státní zástupce podaný podnět akceptoval a příslušnému soudu podal návrh na vydání příslušného příkazu, přičemž soudce po prostudování spisového materiálu požadovaný příkaz vydal.

Přes Útvar zvláštních činností PČR tedy byly zajištěny potřebné údaje o telekomunikačním provozu IP adres, ze kterých se podařilo ztotožnit konkrétní osobu, u které bylo dáno podezření na shora uvedenou trestnou činnost.

Na základě zjištěných skutečností byla u zjištěné osoby provedena domovní prohlídka, na základě které byla zajištěna různá výpočetní technika, tj. notebook, Wi-Fi router, přenosné velkokapacitní disky a flashdisky. Následně bylo provedeno odborné zkoumání zajištěné výpočetní techniky.

Na základě provedených úkonů se však podezření na trestnou činnost neprokázalo. Ze strany policejního orgánu tak byla věc odložena podle § 159a odst. 5 trestního řádu.

Co se týče odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je nutné při jeho použití postupovat rychle a kvalitně, neboť od poskytovatelů telekomunikačního provozu je možné získat údaje pouze za posledních šest měsíců. Je tedy nutné řádným způsobem zajistit dostatečné množství informací a údajů, tyto vyhodnotit a podat dozorovému státnímu zástupci řádně odůvodněný podnět s odkazem na spisový materiál, obsahující veškeré zajištěné informace a údaje.

3.2. Dílčí závěr

Operativně pátrací prostředky a opatření jsou důležité a klíčové ke zjišťování a zajišťování **důkazních prostředků**⁶⁷ v trestním řízení v rámci hospodářské kriminality. Ačkoliv z uvedených případů nevyplývá, že by těmito prostředky a opatřeními byly zjištěny využitelné důkazní prostředky vedoucí ke konkrétní osobě pachatele, tak je nutné uvést, že v rámci přípravného řízení jsou důkazní prostředky zajišťovány i jinými způsoby, tj. výpovědi poškozených a svědků, odborná vyjádření a znalecké posudky, finanční šetření apod., a pouze na základě jejich celkového propojení a vyhodnocení může policejní orgán dospět k závěru, že se konkrétního trestného činu dopustila konkrétní osoba a podat státnímu zástupci návrh na podání obžaloby.

4. Finanční šetření

Finanční šetření je doménou převážně hospodářské kriminality, přičemž se jedná se o poměrně složitou problematiku, v rámci které je nutné disponovat znalostmi z oboru bankovníctví, pojišťovnictví, účetnictví, kapitálových trhů a dalších ekonomických oborů.

⁶⁷ **Důkazní prostředek (důkaz)** – vše, co může přispět k řádnému objasnění věci, tj. ohledání místa činu, výpovědi svědků, poškozených, obviněných, odborná vyjádření a znalecké posudky, věci a listiny, záznam telekomunikačního provozu apod., použití důkazu v trestním řízení pouze za předpokladu jeho získání zákonným způsobem

Po právní stránce se finanční šetření opírá především o zákon o PČR a o trestní řád. Dále tuto problematiku upravuje Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174/2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení.

V Čl. 2 písm. e) ZP PP č. 174/2011 je finanční šetření vymezeno jako „proces vyhledávání, dokumentace a zajišťování výnosů z trestné činnosti⁶⁸ nebo zajišťování náhradní hodnoty a vyhotovení majetkového profilu pro účely zajištění výkonu trestu či ochranného opatření nebo zajištění nároku poškozeného v trestním řízení, a následující úkoly spojené se správou takto zajištěného majetku“.

Z uvedeného vymezení tedy vyplívají čtyři důvody k provádění finančního šetření v trestním řízení:

1. Vyhledání a zajištění výnosů z trestné činnosti,
2. Zajištění náhradní hodnoty,
3. Majetkový profil pachatele,
4. Zájmy poškozeného a jeho uspokojení,

Finanční šetření se vede u trestných činů, u kterých byla způsobena majetková újma, nebo byl získán majetkový prospěch a téměř výlučně jej provádí policejní orgán a to nejčastěji ve fázi prověřování, kdy vedení trestního řízení není dotčeným osobám dosud známo. Lze jej však provádět i před zahájením úkonů trestního řízení.

Finanční šetření přitom často nejen identifikuje **zájmový majetek**⁶⁹, ale také odhalí řadu stop spojených s trestným činem (např. stopy v databázích finančních institucí apod.), nebo s osobou pachatele (např. motiv trestného činu). Jeho dosah je tak širší a může přispět i k vylepšení důkazní situace.⁷⁰

⁶⁸ **Výnos z trestné činnosti** – jakákoliv ekonomická výhoda z jednání, které vykazuje znaky trestného činu – viz Čl. 2 písm. c) Závazného pokynu policejního prezidenta č. 174/2011, k provádění finančního šetření v trestním řízení; nebo jakákoli ekonomická výhoda pocházející z trestného činu – viz § 135b trestního zákoníku

⁶⁹ **Zájmový majetek** – ocenitelná věc nebo jiná majetková hodnota, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, případně další věci a jiné majetkové hodnoty nabyté za tuto věc, nebo z které lze uhradit škodu způsobenou trestným činem – viz ŠUGÁR, Ján a kol. *Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. ISBN 978-80-7408-125-5. str. 8

⁷⁰ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6. str. 124

4.1. Etapy finančního šetření

Jak již bylo výše uvedeno, finanční šetření se nejčastěji provádí ve fázi prověřování, ale lze jej uskutečnit i před zahájením úkonů trestního řízení. Podle období jej rozdělujeme do následujících etap:⁷¹

- **Finanční zpravodajství**

Jedná se o etapu, která je zahájena v okamžiku, kdy policejní orgán zjistí skutečnosti nasvědčující tomu, že majetkový prospěch určité osoby (fyzické nebo právnické) může být výnosem z trestné činnosti (např. z oznámení podle § 8 odst. 1 trestního řádu, z podání podle § 59 trestního řádu, z vlastní operativně pátrací činnosti, v případě postupu podle zákona o PČR).⁷² Výsledkem je vyhotovení seznamu zájmového majetku.

- **Finanční prověřování**

Jedná se o etapu, která je prováděna po zahájení úkonů trestního řízení a to až do případného zahájení trestního stíhání konkrétní osoby. V této etapě mohou být použity operativně pátrací prostředky. Hlavním smyslem této etapy je prověřit informace a poznatky získané z finančního zpravodajství, případně doplnit seznam vyhotoveného zájmového majetku. Výsledkem této etapy je identifikovat výnos z trestné činnosti, provést jeho zajištění a vyhotovit majetkový profil zájmové osoby

- **Finanční vyšetřování**

Jedná se o etapu, která je prováděna od zahájení trestního stíhání konkrétní osoby pro konkrétní trestný čin. Jejím smyslem je prokázat, že identifikovaný výnos z trestné činnosti byl získán trestným činem. Výsledkem této etapy je jednoznačná identifikace výnosu z trestné činnosti. V této etapě je rovněž nutné zajistit legální majetek pachatele pro zajištění nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem, pro účely trestu propadnutí majetku nebo případně pro účely zajištění peněžitého trestu.

⁷¹ ŠUGÁR, Ján a kol. *Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. ISBN 978-80-7408-125-5. str. 15

⁷² Čl. 3 odst. 2 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 174/2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení

Při zjišťování majetkových poměrů zájmových osob může často docházet k prolínání jednotlivých etap finančního šetření, přičemž lze využívat metody a postupy vztahující se k jiné fázi finančního šetření.

4.2. Metody finančního šetření

Metodami finančního šetření rozumíme soustavný a cílevědomý postup policejního orgánu při odhalování a vyhledávání výnosů z trestné činnosti a zjišťování majetkového profilu zájmových osob, včetně zajišťování důkazů využitelných v trestním řízení. Veškeré metody používané policejním orgánem v rámci finančního šetření, musí být v souladu s právními normami (zákon o PČR, trestní řád) a to z toho důvodu, aby nedošlo ke zmaření cílů sledovaných finančním šetřením.

Mezi metody finančního šetření řadíme:⁷³

- **Pátrání**

Pátrání po věcech a jiných majetkových hodnotách patří k základním metodám v rámci finančního šetření. Provádět jej lze jak osobně, v rámci vytěžování a vyhodnocování různých listinných materiálů, tak i formou dožádání. Jedná se o aktivní metodu finančního šetření.

- **Vytěžování a dožádání**

Jedná se o metodu, kterou lze využít jak vůči fyzickým osobám, u kterých se bude jednat především o cíleně vedené vytěžování, podání vysvětlení, výslech apod., tak i ve vztahu k různým právnickým osobám, zařízením a institucím, u kterých se bude jednat zejména o formu dožádání a to nejčastěji postupem dle § 8 odst. 1 trestního řádu, ale případně i postupem podle zákona o PČR. Případně se může jednat i o dožádání do zahraničí.

- **Analýza listinných (písemných) materiálů**

Analýza se vztahuje na materiály, ze kterých bude vyplívat vlastnický nebo jiný vztah k věcem nebo jiným majetkovým hodnotám odvozených nebo

⁷³ ŠUGÁR, Ján a kol. *Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. ISBN 978-80-7408-125-5. str. 15-17

získaných přímo nebo nepřímo spácháním trestného činu. Jedná se zejména o právní dokumenty nebo nástroje prokazující oprávnění nebo podíl na takových věcech a jiných majetkových hodnotách.

- **Odborná vyjádření a znalecké posudky**

Jedná se o metodu využívanou v případech, ve kterých není zřejmá výše majetkového prospěchu získaného trestným činem, přičemž určení takové výše je důležité pro řádné kvalifikování trestného činu. Odborník nebo znalec jedná na základě písemného dožádání policejního orgánu.

- **Domovní a osobní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků**

Na základě této metody může policejní orgán odhalit a identifikovat věci a jiné majetkové hodnoty, které nejsou evidovány v příslušných evidencích. U této metody je důležité zachovat řádný procesní postup, tak aby nedošlo ke zmaření cílů finančního šetření.

Cílem metod finančního šetření je odhalit veškerý majetek zájmové osoby, rozdělit jej na majetek legální a majetek pocházející z trestné činnosti a identifikovat a zajistit výnosy z trestné činnosti.

4.3. Vyhledávání majetku

Proces vyhledávání majetku je nejdůležitější fází finančního šetření, neboť bez vyhledání žádný majetek nezajistíme.

Za tímto účelem může policejní orgán využít jak podpůrné operativně pátrací prostředky, tak i operativně pátrací prostředky a to zejména sledování osob a věcí dle § 158d trestního řádu. Většina získaných informací je však výsledkem nekodifikovaných kriminalistických postupů, lustrací v policejních i jiných evidencích (včetně evidence exekucí či různých registrů dlužníků), poznatků z jiných spisů, výslechů osob a dožádání na nejrůznější instituce ve smyslu § 8 trestního řádu.⁷⁴

⁷⁴ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6. str. 124

V rámci vyhledávání majetku je důležité zvolit správný postup, případně taktiku. Zejména na začátku vyhledávání není vhodné ihned oslovit bankovní nebo jiné instituce, neboť může hrozit únik informací a to v případě, že zájmová osoba má vazby na osoby z těchto institucí. Zpočátku je tedy důležité postupovat skrytě. Významným nástrojem je pak zavedení Centrální evidence účtů, která je v provozu od 1.1.2018.

Samotný proces vyhledávání majetku můžeme rozdělit: **před domovní prohlídkou, při domovní prohlídce a po realizaci.**

4.3.1. Před domovní prohlídkou

V tomto případě hovoříme o tzv. vyhledávání od stolu, nebo také o skrytém vyhledávání. V této fázi je možné dožadovat různé instituce a získat tak důležité informace, je ovšem nutné postupovat s vysokou mírou opatrnosti, aby nedošlo k případnému úniku informací.

V rámci vyhledávání majetku před domovní prohlídkou můžeme využít celou řadu informačních systémů, databází a veřejně přístupných registrů:

- **Lustrace osob (IS Bedrunka)**

Zde je důležité si nejprve stanovit okruh zájmových osob, kterých se bude lustrace týkat, přičemž se nemusí jednat jen o osoby podezřelé, ale například i osoby žijící ve společné domácnosti – manžel/manželka, druh/družka, přítel/přítelkyně, děti, ale také rodiče, sourozenci apod. Je také důležité zjistit, nakolik jsou tyto osoby pro podezřelého důvěryhodné a to tak, aby se u nich mohl skrývat majetek nebo jiné důkazy. V tomto případě je velmi důležitá spolupráce s policisty zabývající se operativně pátrací činností.

- **Lustrace vozidel (IS Registr vozidel, IS Kontrola)**

Základem je provedení dotazu do Registru vozidel, za účelem zjištění, jaká vozidla jsou na zájmové osoby registrována. Následným krokem by pak měla být lustrace s IS Kontrola, neboť se může stát, že zájmová osoba byla kontrolována ve vozidle registrované na právnickou osobu nebo leasingovou společnost. Může se také pohybovat s jinou zájmovou osobou. Tyto informace

lze pak využít při výslechu. V případě zjištění, že zájmová osoba je vlastníkem vozidla, je nutné zjistit, jakým způsobem bylo vozidlo nabyto (dar, dědictví, koupě apod.).

- **Katastr nemovitostí**

Do katastru nemovitostí má Policie ČR zřízen bezplatný dálkový přístup. V katastru lze pak vyhledávat podle různých údajů: jméno a příjmení, datum narození, rodné číslo, u právnických osob dle obchodního jména a IČ. Dále je zde možné dohledat i tzv. nabývací tituly jako je kupní smlouva, darovací smlouva, usnesení o dědictví apod. Z katastrální mapy je také možné zjistit sousední pozemky a stavby a jejich vlastníky, což nám může například rozšířit okruh zájmových osob.

Ve spojitosti s katastrem nemovitostí je vhodné využívat i jiné veřejně přístupné mapy, jako je například Google Maps a Mapy.cz. Z katastru nemovitostí můžeme zjistit, že zájmová osoba je vlastníkem orné půdy, ale po vyhledání příslušné parcely na uvedených mapách zjistíme, že zde již například stojí hrubá stavba nebo již obývaný rodinný dům. Můžeme tak například zjistit místo pro vykonání domovní prohlídky.

- **Registr ekonomických subjektů**

V tomto volně přístupném registru lze vyhledávat pouze aktivní subjekty a to na základě jména a příjmení, obchodního jména, IČ a adresy. Provedeným dotazem zjistíme, zda je osoba plátcem DPH, zda je vedena v živnostenském rejstříku apod. Zjištěné informace je možné využít k šetření v dalších registrech a databázích.

- **Obchodní rejstřík České republiky**

Další důležitou databází je pak obchodní rejstřík. V tomto rejstříku můžeme vyhledávat v platných i neplatných záznamech a to podle jména obchodní společnosti nebo IČ. Také můžeme vyhledávat podle právnických a fyzických osob v angažmá, čímž zjistíme, zda je zájmová osoba vedena ve struktuře obchodní společnosti. Dále zde dohledáme i listiny, které jsou obchodní společnosti povinny vkládat od obchodního rejstříku.

Obdobným způsobem je možné vyhledávat informace i v zahraničních obchodních rejstřících např. Slovenska nebo Velké Británie.

Mezi další důležité databáze a registry, do kterých má Policie ČR zřízen bezplatný vzdálený přístup, patří:

- **Centrální evidence exekucí**
- **Česká správa sociálního zabezpečení**
- **SOLUS – zájmové sdružení právnických osob**

Vyhledávání majetku shora uvedenými způsoby probíhá prostřednictvím veřejně přístupných databází nebo registrů, případně databází, registrů a informačních systémů, do kterých má Policie ČR umožněn vstup.

Další způsoby vyhledávání majetku jsou možné již pouze na základě zákona a to buď dle zákona o PČR nebo trestního řádu.

- **Finanční úřad**

Podle § 71a zákona o PČR může Specializovaný útvar policie určený policejním prezidentem vyžadovat od správce daně informace získané při správě daní, je-li to nezbytné pro plnění konkrétního úkolu v oblasti boje proti korupci, terorismu, organizovanému zločinu, daňové, finanční a závažné hospodářské kriminalitě a legalizaci výnosů z trestné činnosti. Poskytnutí informací podle tohoto ustanovení není porušením povinnosti mlčenlivosti podle daňového řádu.

Podle § 8 odst. 2 trestního řádu ve spojení s § 52 – 53 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, může policejní orgán pro účely trestního řízení vyžadovat od správce daně informace získané při správě daní a to na základě žádosti státního zástupce, pokud se jedná o taxativně vyjmenované trestné činy uvedené v § 53 odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád.

- **Bankovní instituce**

S účinností od 1. ledna 2018 vznikla Centrální evidence účtů (dále jen „CEÚ“), která slouží pro zjištění prvotního čísla účtu, bankovní instituce a jména osoby. Informace z CEÚ je oprávněn vyžadovat státní zástupce a to na základě předchozí žádosti policejního orgánu. V obdržené odpovědi je pak nacházejí informace k založení, zrušení nebo změny účtu. Pro bližší bankovní informace,

včetně bankovních výpisů, je pak nutné postupovat podle § 8 odst. 2 trestního řádu.

Postupem podle § 8 odst. 2 trestního řádu je pak možné vyžádat i informace týkající se stavebního spoření a cenných papírů. V případě penzijního připojištění je možné informace vyžadovat podle § 8 odst. 1 trestního řádu.

Co se týče stavebního spoření a penzijního připojištění je vhodné prvotní žádost podle § 8 odst. 1 trestního řádu směřovat na Ministerstvo financí ČR a to za účelem zjištění, zda zájmová osoba měla nebo stále má dotazované produkty. Po odpovědi Ministerstva Financí ČR lze zaslat žádost již jen na konkrétní instituci.

Dalším důležitým zdrojem při vyhledávání majetku je samozřejmě internet. Z veřejných zdrojů jako je Facebook, Instagram, různé inzerce, zájmové kluby, školní weby apod., je mnohdy možné získat velmi užitečné informace. Může se jednat o fotografie zájmových osob nebo jimi používaná vozidla, kterými se mohou na sociálních sítích chlubit apod. Z různých inzercí je pak možné dohledat používaný telefon, emailovou adresu a někdy i bydliště.

Pro účely zjištění skutečného bydliště zájmové osoby, která je hlášena například na obecním úřadě nebo se na adrese trv. pobytu prokazatelně nezdržuje, lze vyžádat informace od dodavatelů plynu a elektřiny a to dle § 8 odst. 1 trestního řádu. V tomto případě je však nutné si vytipovat nejběžnější a největší dodavatele, neboť v České republice působí více takových poskytovatelů.

Se zaměřením na konkrétní majetek je možné využít i další databáze a registry. Pokud je operativně zjištěno, že zájmová osoba například létá letadlem, jezdí na koni nebo se zajímá o umělecké předměty, je vhodné oslovit konkrétní organizaci, která příslušnou databázi, registr nebo rejstřík spravuje.

4.3.2. Při domovní prohlídce a po realizaci

Vyhledávání majetku při domovní prohlídce je důležitou součástí trestního řízení a také finančního šetření. Při domovní prohlídce nevyhledáváme jen věci

důležité pro trestní řízení, ale také věci podpůrné, např. v domě nalezené klíče od vozidla, motocyklu, od různých skladů nebo nemovitostí, ačkoliv z databází nevyplývá, že by zájmová osoba cokoliv vlastnila. Dále se může jednat o různé písemnosti jako smlouvy o pronájmu, o půjčce, nebo také různá firemní razítka, pečeti apod. Důležité je věnovat pozornost i fotografiím, např. z dovolené, které také mohou vypovídat o životním stylu zájmové osoby.

Věnovat pozornost zájmové osobě je důležité i po realizaci. K zájmové osobě jsme vyhledali a zajistili majetek a bylo zahájeno trestní stíhání. I v tomto případě je však nutné zaměřit se na skutečnosti, z čeho zájmová osoba žije, co dělá, když jí byl zabaven majetek apod. Zda zájmová osoba podniká, ať už legálně nebo nelegálně, pokračuje v trestné činnosti, nebo přešla na jiný druh páčání trestné činnosti. Toto všechno můžou být další využitelné informace v trestním řízení.

4.4. Dílčí závěr

Finanční šetření je důležitým nástrojem policejního orgánu, které se zejména využívá ve fázi prověřování, za využití podpůrných operativně pátracích prostředků i operativně pátracích prostředků, přičemž dotčená osoba není s tímto šetřením srozuměna. Finanční šetření je však možné provádět i v případě, že obviněný (případně podezřelý) je seznámen s podstatou trestního řízení, avšak úspěšnost takového šetření je závislá od dobré vůle této osoby, že nejeví snahu majetek ukrývat.

Cílem finančního šetření je odhalení a zjištění majetkových poměrů zájmových osob, přičemž takové podklady slouží k vydání rozhodnutí v rámci trestního řízení, jehož cílem je zajistit tyto majetkové hodnoty.

Smyslem finančního šetření by však nemělo být jen odhalení majetkových poměrů zájmových osob a zajištění majetku, ale mělo by se také jednat o úkon, který přispěje i k objasňování a dokazování prověřované a vyšetřované nejen hospodářské trestné činnosti a usvědčení pachatele.

Závěr

Hospodářská kriminalita je specifickým druhem kriminality, která ač nenásilná, tak je vysoce společensky škodlivá, neboť zasahuje do všech vrstev společenského života. Její nejzávažnější formy pak spočívají v organizovaných skupinách páchající trestnou činností.

Prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality vyžaduje znalost nejen právních, zejména trestních norem, ale také znalost ekonomických a s tím spojených daňových, insolvenčních a podobných norem.

Ne vždy však policisté zabývající se hospodářskou kriminalitou takovými znalostmi disponují. Nedostatek takto vzdělaných policistů, ale i státních zástupců a soudců, je dle mého názoru základním problémem při prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality.

Zatímco se zvyšováním odbornosti policistů je možné pracovat, například vysokoškolským studiem, odborně zaměřenými semináři a samostudiem, s dalším problémem, který je dle mého názoru závažnější, je to již složitější.

Jedná se o samotnou personální situaci, respektive vysokou fluktuaci policistů na odděleních hospodářské kriminality, případně i neochotu policistů zabývat se hospodářskou kriminalitou a to zejména pro její náročnost a obsáhlost.

Pokud se policista rozhodne zabývat hospodářskou kriminalitou, je důležité, aby již disponoval alespoň základními znalostmi policejní činnosti z trestněprávní oblasti, tj. aby věděl, jak se zahajují úkony trestního řízení, jak postupovat při výslechu osob, jaká jsou oprávnění podle trestního řádu apod. Je tedy důležitá předchozí praxe z obvodního (místního) oddělení PČR.

V případě, že policista takovými základními znalostmi nedisponuje a bez jakékoli předchozí zkušenosti nastoupí na oddělení hospodářské kriminality, nemůže žádným způsobem přispět k řádnému prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality. Takový policista pak začíná se zpracováním různých dožádání a k pořádnému hospodářskému spisu se dostane až po určité době.

Horší situace pak nastává v případě, kdy na oddělení hospodářské kriminality přijde nový policista z jiného bezpečnostního sboru. V takovém případě pak odchází na rok na základní odbornou přípravu a opět žádným způsobem nepřispěje k řádnému prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality.

Pokud je na oddělení hospodářské kriminality podstav, není příchod takových policistů pro oddělení přínosem.

Jednou z možností, jak zajistit příchod kvalitních policistů na oddělení hospodářské kriminality, je umožnit jim studijní pobyt na příslušném oddělení. Policista má tak možnost seznámit se samotným chodem oddělení a s hospodářskou problematikou. Vedoucí oddělení má pak možnost poznat, jak takový policista pracuje. Trvalý nástup na oddělení je pak možný po vzájemné dohodě.

Dalším problémem hospodářské kriminality je špatné manažerské řízení, respektive špatné vedení ze strany nadřízených vedoucích. Pokud je na oddělení dostatek kvalitních a kvalifikovaných policistů, je manažerským úkolem vedení takové policisty udržet a vytvořit jim vhodné pracovní podmínky. Samozřejmě přirozené fluktuaci policistů není možné úplně zabránit, ale dobrým řízením je možné ji alespoň snížit. Úkolem vedení je pak zajistit, aby tyto kvalitní a kvalifikovaní policisté předali odborné zkušenosti novým policistům tak, aby řádné prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality nebylo ohroženo.

Nejvhodnějším způsobem, jak umožnit novým policistům získávat zkušenosti od starších zkušenějších kolegů, je zařadit je do společné kanceláře a umožnit jim zpracování společných spisových materiálů. Tímto dojde k předání tak důležitých zkušeností.

Personální stabilizace a zajištění kvalifikovaných policistů je dle mého názoru důležitým předpokladem k zajištění řádného prověřování a vyšetřování hospodářské kriminality.

Seznam použité literatury:

1. BALOUN, Vladimír. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky: dílčí závěrečná studie úkolu „Výzkum organizovaného zločinu v České republice II“*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie. ISBN 80-86008-69-X
2. BUDKA, Ivan a kol. *Operativně pátrací činnost kriminální policie*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 1997. ISBN 8085981-52-1
3. DVOŘÁK, Vratislav a KLOUBEK, Martin. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-351-2
4. DVOŘÁČEK, Zdeněk a kol. *Základy činnosti policejních služeb, služba kriminální policie a vyšetřování, cizinecká a pohraniční policie*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2004. ISBN 80-7251-163-7
5. HABICH, Lukáš, KLOUBEK Martin a kol. *Činnost policejních služeb*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2019. ISBN 978-80-7251-481-6
6. HRUŠKA, Lubor a kol. *Metodika odhalování, prověřování a vyšetřování trestné činnosti spojené s veřejnými zakázkami*. Ostrava: ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z.ú., 2016
7. CHMELÍK, Jan, HÁJEK, Pavel, NEČAS, Stanislav. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-13-X
8. CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-109-5
9. CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-175-0
10. KADERÁBKOVÁ, Drahuše. *Hospodářská trestná činnost a její projevy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie. ISBN 80-86008-67-3

11. KOLOUCH, Jan. *CYBERCRIME*. 1. vydání [online]. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2016. ISBN 978-80-88168-18-8
12. KONRÁD, Zdeněk a kol.. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Vyd. 2., rozš. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-39-8
13. KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6
14. REZKOVÁ, Marie. *Zákon proti praní špinavých peněz a proti financování terorismu (zákon č. 253/2008 Sb.)*. Komentář s příklady a předpisy související. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-733-1
15. SCHEINOST, Miroslav a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-031-5
16. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 80-7179-493-7
17. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník, 2. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
18. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, § 1 – 156, 7. vydání*. Praha: C.H. Beck 2013, elektronická verze
19. ŠKODA, Jindřich; VAVERA, František; ŠMERDA, Radek. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3
20. ŠUGÁR, Jan a kol. *Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-125-5
21. VANTUCH, Pavel. *Hospodářská trestná činnost*. 2. doplněné a přepracované vydání. Brno: Rašínova vysoká škola s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87001-19-6

Právní předpisy:

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
2. Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
3. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
4. Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
5. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
6. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
7. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
8. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
9. Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
10. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011, k provádění finančního šetření v trestním řízení
11. Pokyn policejního prezidenta č. 15 ze dne 21. ledna 2016, o operativně pátrací činnosti a zřizování pracovních týmů a pracovních skupin

Internetové zdroje:

<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>